

פרשת "וירא"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת וירא

קיום מצוות - לא על חשבון אחרים (הרב שלמה הלוי)

אברהם איש החסד מקבל אורחים ואומר להם מיד: "ואקחה פת לחם וסעדו ליבכם". הוא מזדרז ופונה לשרה ומבקש ממנה: "לושי ועשי עוגות" וכן "ואל הבקר רץ אברהם . חז"ל אומרים ששחט להם שלושה בני בקר כדי לכבד אותם אך פלא גדול כאשר מגיע אברהם להשקותם מים הוא "מתקמצן", כפי שנאמר "יוקח נא מעט מים, "והרי ביום (חם) שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה), נדרשת שתייה מרובה א"כ מדוע נתן אברהם רק מעט מים ולא כפי שנהג ביתר הדברים ?!

אם נתבונן בהתנהגותו של אברהם אבינו, יכולים אנו לראות כי בא ללמדנו שאדם צריך להקפיד על קיום תורה ומצוות ואולי להחמיר על עצמו בקיום המצוות. אך יש לדעת כי זה טוב ונכון רק כאשר האדם עושה זאת על חשבוננו שלו ולא על חשבון זולתו. כמו שנאמר ואל הבקר רץ אברהם, ואקחה פת לחם, וייקח חמאה וחלב, אבל בדברים שנעשו על ידי שליח (אלעזר עבדו), ולא על ידי אברהם עצמו, בזה נזהר אברהם אבינו ובקש רק לפי הצורך ולא הידר על חשבון אחרים, ולכן המים שהוגשו לאורחים, שהובאו על ידי שליח, כמו שנאמר "יוקח נא" שמשמעותו על ידי שליח, נאמר רק "מעט מים" לפי הצורך המתבקש לאורחים ולא מעבר לכך, כיון שזה על חשבון טרחתו של אחר.

בעניין הזה מסופר על 'ר ישראל מסלנט שהגיע ביום בהיר עם חברו לעיירה קטנה ונכנסו להתפלל מנחה. התלמידים הבחינו שחברו של 'ר ישראל ניגש לכיור ורחץ את ידיו לפני התפילה בכמות גדולה של מים ואילו 'ר ישראל רחץ ידיו בכמות קטנה מאוד. ראה הרב את תמיהתם והסביר, בביתי שלי בו אני דואג להביא את המים בעצמי אני אטול ידיים בהידור רב, אך פה שאני רק אורח ואת המים מביאה המשרתת מהבאר הנמצא במרחק וסוחבת את דליי המים בשארית כוחותיה, אין אני רשאי להדר בצוות על חשבון טרחתה של המשרתת .

ממעשה זה למדים אנו דבר חשוב בהנהגות האדם והצורך בהתייחסותנו לעשיית כל מצווה ומצווה שתהיה אך ורק על חשבוננו שלו ולא על חשבון זולתנו..

שבת שלום ומבורך

גשמיות הזולת - זו הרוחניות שלנו! (אברהם לוי)

והוא יִשֵּׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחֵם הַיּוֹם... וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקָרְאתָם... וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה, וַיֹּאמֶר: אֲדֹנָי! אִם נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֵל נָא תֵעָבֶר מֵעַל עַבְדְּךָ... אֶקְחָה פֶתַח לָחֵם וְסִעְדוּ לְבָכֶם... וַיִּמְהַר... הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה, וַיֹּאמֶר... לוֹשִׁי וְעָשִׂי עֹגוֹת, וְאֶל הַבָּקָר רֵץ אַבְרָהָם, וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב... וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֵלֶב וַיִּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם, וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ: (בראשית "ח א' - ח').

אברהם אבינו נמצא ביום השלישי שאחר ברית המילה, זקן בגיל 99, כולו כאוב וחלוש מהניתוח שעבר ומצבו הגופני נורא, עד כדי כך שה' חמל על בריאותו הרופפת וכוחותיו הדלים של אברהם והוציא חמה מנרתיקה, כדי למנוע מהבריות לצאת לרחוב ולהעסיק את אברהם עם מצוות "הכנסת אורחים". אך אברהם אבינו לא מוותר! אפילו שבחוץ חם ולוהט והחום החזק שולט ואין סיכוי שאפילו יתוש יצעד ברחובה של עיר, למרות זאת אברהם הזקן החולה והמותש לוקח את ההליכון והמקל סבא וגורר את עצמו לפתח האוהל, ו... יושב ומחכה לאורחים.

השמש ממשיכה לדהור, הזמן חולף ודולף, כולם חנוטים בביתם ומסתתרים מהשרב הכבד, ואברהם הצדיק עדיין ממתין לאורחים. לפתע קורה הלא יאומן! שלושה ערבים עם כפיות עוברים בקרבת מקום. לא אחד, לא שנים, "שלושה". מחמוד החמוד, מוחמד המיוחד, ואחמד הנחמד. אברהם מתרגש מהתגלית המרעישה ופותח בריצה לעברם, לבל יחמיץ את ההזדמנות להכניס אורחים. ברוך ה' זריזותו של אברהם מניבה תוצאות, הוא מצליח להשיג את הקבוצה ולעצור אותה, והוא פונה לגדול שבהם - ופותח במסע הפצרות ותחנונים: אֲדָנָי! אִם נָא מְצַאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ... שמעתם את הדו שיח? אברהם הענק והנכבד מכנה איזה פלסטיני עם כפייה ושרוואל בתואר "אדון" - ואילו את עצמו בתואר "עבד", וזה עוד לא הכל. אברהם רץ לעדר ושולף משם שלושה עגלים אבירים ושוחט אותם, הוא מפעיל את התנורים ועושה לחבר'ה על האש, הוא גם דואג להם לקינוח טעים - ואופה לכבודם עוגות, הוא מארגן את כל הכבודה על שולחן מפואר ומושיב סביבו את שלושת הערבושים, וגם אחרי שהכל מוכן וכבר הסתיים מבצע ההכנה הגדול, אברהם לא יושב לנוח, - אלא נשאר לשרת אותם ולפקח שבאמת יאכלו ולא יתביישו... מוחמד! אתה רוצה עוד בשר? אחמד! אתה מגיע לעוגה? מחמוד! נגמר הסחוג?...

בואו נחשוב לרגע כמה זמן ארך המבצע הזה של "הכנסת האורחים" הללו. לשחוט, לצלות, לאפות, להגיש, לשרת... וזה ביום שאברהם חולה מאוד! מי יודע כמה קשה עבד אברהם בשאר הימים, כאשר כל כמה דקות היה מפתיע אותנו איזה אורח. ביום... בלילה... באמצע השינה... ובכן, אין ספק שמגיע לאברהם אבינו צל"ש גדול על מסירות נפשו במצוות הכנסת אורחים, וזה עוזר לכולנו להבין מדוע הוא זכה בתואר הנכבד "עמוד החסד". אלא שלמרות היופי שבאינפורמציה הזו, מיתמרת ועולה כאן קושייה גדולה עד מאוד. למרות שהסיפור הזה יפה ומרגש, עדיין זה לא מצדיק שהוא ייכנס לתנ"ך ויחקק שם לצמיתות! שהרי התנ"ך אינו "מחסן סיפורים נפלאים" - ולא "אוסף מעשיות מרגשים", ולתוכו נכנס רק מה שמכיל מסרים וחיזוקים בעבודת ה'. אם כן מדוע חקקה התורה בין דפיה את סיפורו של אברהם אבינו? מדוע הסיפור הזה אמור לעניין אותנו?

התשובה לחידה הזו נמצאת בדברי הרמב"ן, וזו לשונו הטהורה: אומר לך כלל... בעניין אברהם יצחק ויעקב, והוא עניין גדול... "כל מה שאירע לאבות - סימן לבנים", ולכן יאריכו הכתובים בסיפור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים. ויחשוב החושב בהם כאלו

הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד. (רמב"ן בראשית י"ב ו').

הרמב"ן מחכים אותנו בידיעה מאוד בסיסית בפרשה: כאשר אדם קורא בתורה כל מיני סיפורים על אבותינו הקדושים, הלכו, נסעו, נלחמו, טיילו... אל לו להסתכל על הסיפור בתור "היסטוריה גשמית", אלא עליו להבין שמאחורי הסיפור הזה מסתתרת איזו הנהגה קדושה בעבודת ה' - ועליו לדלות מכאן השקפת עולם כיצד להתנהג בחיי היום יום, כדי שכאשר הוא ייקלע לסיפור דומה, הוא כבר יידע כיצד הבורא חפץ שינהג. לאחר שהבנו כהוגן את דברי הרמב"ן הללו, כבר נפתרה לנו השאלה "מדוע התורה מספרת לנו באריכות את הכנסת האורחים המפוארת של אברהם. משום שהתורה רוצה שנבין ונפנים ונעכל את רוחב ליבו של אברהם אבינו, את תאוותו העזה לסייע לבריות, את מסירות נפשו על "גשמיות ונוחות הזולת". התורה רוצה ללמדנו שאל לו לאדם להסתתר בביתו וליהנות מהשפע שיש לו - ולחכות שהעניים יבואו עד אליו ויתחננו שיעזור להם, אלא עליו לחזר אחר העניים והמסכנים ולהושיט להם יד תומכת, ולמסור נפש על העניין וגם כשקשה וכואב, (אברהם ביום שלישי לאחר הניתוח), גם אם יש עיסוקים נוספים (אברהם עזב את השכינה והתפנה לאורחיו) גם אם תנאי השטח מכבידים (אברהם ישב בשמש הלוהטת), יהיה מה שלא יהיה, צריך האדם לחשוב על הזולת וטובת הכלל - ולא להתעסק רק בנוחות עצמו. התורה גם רוצה שכאשר האדם מעניק לזולת - הוא לא ירגיש עליון עליהם, אלא יבין שבסך הכל הוא מבצע את חובתו המוסרית והא-לוקית. (אברהם קרא לאורחיו "אדונים", וכינה את עצמו לכבודם בתואר "עבד"). התורה רוצה גם שהאדם יידע שאל לו להעניק לזולת בקמצנות וצמצום בשביל לצאת ידי חובה, אלא עליו להשקיע בהם מעל ומעבר, כפי כוחותיו וגודל ממונו. (אברהם לא כיבד את אורחיו בפרוסת לחם עם ממרח שוקולד, אלא שחט לכבודם שלושה עגלים - כדי להכין שלושה לשונות משובחים!!!). התורה רוצה גם שהאדם יכניס אורחים ויטרח למענם בזריזות - וללא עצלות (אברהם פינק את אורחיו בשלמות, ועשה הכל במהירות ובריצה). את כל זה רוצה התורה שנעכל ונשנן ונפנים - ומשום כך היא האריכה בסיפור הכנסת האורחים של אברהם, כדי להדריכנו כיצד אמור להיראות אדם יהודי. לא רק שלא יחפש איך לסחוט את החברה ולחיות כמה שיותר על חשבון הציבור, לא רק שלא ייקח מבית המלון סבונים ומצעים ומגבות "צידה לדרך", לא רק שלא יעשה בעיות בתשלומים לוועד בית, אלא שגם ילמד לתת ולהעניק לזולת מעצמו וממנו ביד רמה ובצורה רחבה, כמו שראינו אצל אברהם אבינו.

אין ספק שהדברים הללו ברורים ומחזקים. אך הבעיה היא שבמבחן המציאות אנחנו נופלים בין הכיסאות - והתנהגותנו לא עולה בקנה אחד עם התנהגותו של אבינו אברהם. מה כוונת המשורר החזן והפייטן?

ברוך ה' הגיע הגיל - וגילי גלילי וגילה גלילי באו בברית הנישואין, כעבור תקופה נולד להם ילד - והשמחה הייתה רבה. כמו בכל בית מתחיל - גם בבית הזה ההורים היו לארג'ים,

הבעל פינק את אשתו, האישה השקיעה בבעלה, ושניהם המטירו על בנם הקטן מכל טוב מצרים. עברו ימים חלפו שנים, הרגשות כהו ונשחקו החושים, וכמו באגדות... עינו וידו וליבו של גילי הצטמקו, הוא כבר לא היה רחום וחנון ורב חסד, נהיה לו קשה להוציא ממון ולהשקיע באשתו ובנו, והוא החל להרצות בפניהם על "הסתפקות במועט ועבודת המידות" - וניסה לחנכם בשיטה הידועה של "פת במלח תאכל, מים במסורה תשתה, על הארץ תישן, וחיי צער תחיה" (אבות ו' ד'). אך הפלא שבכל ההרצאות הללו הוא היה נזכר רק כאשר אשתו ובני ביתו ביקשו ממנו ממון. אבל כאשר הוא היה צריך לפנק את עצמו ולהשקיע בכבודו ירום הודו, או אז היו זמירות חדשות מתנגנות בפיו. זה "הוצאות תלמוד תורה", זה נחוץ לי לעבודת ה'... אני מתכוון לשם שמים...

הרב גילי המתוק, תתבגר! תביט על שורשיך, על אברהם אבינו, רְאָה כיצד הוא השקיע בשלושה פלסטינאים נטולי זהות, כמה כבוד וכוחות גוף ונפש, ואתה הרי משקיע באשתך, בבן שלך, בנשמות יהודיות, אז למה אתה עושה זאת כמי שכפאו שד ומתוך צמצום? אל תשכח שכל הברכה בבית מצויה בביתך רק בזכות אשתך (ב"מ נ"ט ע"א), מה גם שיש לך מחויבות לספק לאשתך את "צורכי נפשה" (התחייבת לה זאת בכתובה), כמו כן אל תשכח שהבן שלך הוא פיקדון מא-לוקים (מדרש משלי פרשה ל"א סימן י'), האין זה מספיק בשביל שתשקיע בנשמות הללו לפחות כמו שהשקיע אברהם אבינו באורחיו הערבים?

אתה יודע מה? עזוב את חשיבותם וייחוסם ומעלתם של בני ביתך. אך לפחות תסתכל עליהם כעל "אורחים קבועים", ותחשוב שאתה מקיים מצוות הכנסת אורחים תמידית. מה יש? תפנק, תעניק, תשקיע, תירתם קצת יותר למען נוחותם... אתה עמוס ואין זמן פנוי בידך? תאמין שאברהם אבינו היה עמוס יותר ממך. אתה מותש וחלש? אברהם היה אחרי ניתוח וחלש לא פחות ממך. אתה חתיאר וקשיש? אברהם היה בגיל מאה. תנאי השטח קשים? אברהם קיים את המצווה למרות השרב הכבד. שורה תחתונה, תהיה ער לזולת ולצורכי בני ביתך, ואל תחפש תירוצים.

בואו נעמיק יותר: מובא בחז"ל "שעשרה הרוגי מלכות" נהרגו כנגד העשרה שהשתתפו במכירת יוסף. ולא מפני שאחי יוסף פשעו במכירה חלילה, אלא "שמידת הדין" מצאה לה מקום להיאחז "דרך מכירת יוסף" - ואכמ"ל. (ומי שסקרן או מעוניין להחכים, ימצא את העניין בהרחבה במדרש, מובא באוצר המדרשים "אייזנשטיין" ערך עשרה הרוגי מלכות). ובכן, מצאנו במדרש דו שיח שהיה בין שני ענקי עולם בזמן שהוצאו להורג, דו שיח המכיל בתוכו מסר חזק ונוקב - החודר קירות ולב, וזה לשון המדרש: כבר היה רבי ישמעאל ורבי שמעון יוצאין להיהרג. אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל: רבי! לְבִי יוצא, שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון: [האם] מימך לא בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו - עד שתהא גומע כוסך או עד שתהא נועל סנדלך או עד שתהא עוטף טליתך? [והרי] אמרה תורה "אם ענה תענה", אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט... אמר לו, בדבר הזה ניחמתני רבי. (מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - פרשה יח). רבי ישמעאל מגיע למסקנה שהוא מושלם בכל - ואין למידת הדין שום אפשרות להיאחז בו, והוא פורס

את כאבו בפני רבי שמעון - במילים הכי כואבות: ליבי יוצא, שאיני יודע על מה אני נהרג!!! ומה עונה לו רבי שמעון? אולי פעם הגיע אליך מישהו לשאול איזו שאלה בהלכה ועכבתו מעט עד שהתארגנת - והאדם הזה קצת הצטער מכך, וכעת הבורא תובע ממך את עלבונו וצערך של אותו יהודי. לא יאומן עד כמה בורא עולם מקפיד על כבודו של כל יהודי! עד כדי כך שאפילו אדם שמשרת ציבור ומקדיש מעצמו למען הכלל - יש עליו תביעה "שלא יעכב" את האדם שלא לצורך, ואפילו לא עיכוב מועט. עד כדי כך שרבי שמעון הודה לרבי.

תמונות בשחור ולבן (מעובד מספרו של הרב משה גרילק "פרשה ופישרה")

אברהם זקן כבן מאה שנה, ביום השלישי למילתו, רץ לקראת האנשים ומתחנן אליהם שיעשו עמו טובה ויפקדו את ביתו. והם "ברוב טובם" נעתרים לו וגומלים אתו חסד זה. התורה מבליטה את עומק חסדו של האיש, את הצורך הטבעי שלו להיטיב לזולת. והנה, מעבר חד מן היופי השקט אל הפראות הסדומית השונאת אורחים ורודפת אותם. גלישה מן הנועם והעדינות ביחסי אנוש אל הברוטאליות של אנשי סדום, המתגודדים סביב ביתו של לוט שהעז להכניס אורחים. למרות שעל עיר זו נאמר: "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד" (שם "ג, י"ג), לא הייתה זו עיר פרועה לשמצה ששררה בה אנרכיה מטורפת. ההיפך! אזרחיה הצטיינו בשמירת החוק והסדר ובאורח החיים השקט שניהלו.

מדוע הפכה העיר לסמל החטא, הרוע והשחיתות? כי השפע העבירם על דעתם. השגשוג היה להם לרועץ. רצונם לשמור על עושרם הובילם אל האבדון. העושר יצר תיאוריה כלכלית הטוענת שהזולת, בעצם מהותו, פוגע במרחב המחיה שלנו. הזכות להגן על האינטרסים שלנו, כופה עלינו מאבק מתמיד נגד מהגרים בלתי רצויים. סדום הייתה למולדת האגואיזם המאורגן, המעוגן בחוקי המדינה. לשם כך חוקקו את החוק הבא שאושר ברוב דמוקרטי: "הכריזו בסדום ואמרו: כל מי שהוא מחזיק ידי עני ואביון בפת לחם - יישרף באש" (פרקי דרבי אליעזר כ"ה). זהו חוק הגבלת ההגירה שעונש כבד בצדו. אנשי סדום בוודאי טענו להצדקתם שאין להם ברירה. האינטרס העליון של המדינה חייב אותם. בעטיו, כל הפוגע במדינה ובכלכלתה, ויהיה זה הלך זר או פרזיט מקומי, כל פושט יד שאינו עובד - אחד דינו להישמד.

לא פריעת חוק והשתוללות חסרת רסן הפכה את סדום... לסדום. להיפך, שמירת החוק, במיוחד חוק זה של אי הגשת סיוע לזרים - הוא המעשה הסדומי. עצם קבלת חוק זה שחרר את האזרחים מכל שמץ אשמה ומוסר כליות. חוק המדינה אוסר להגיש עזרה, והאזרח ההגון נשמע לו. "רק נשמעתי לפקודות", הן המילים המזוועות שבפי כל הפושעים הנאצים שהועמדו לדין. בעזרת החוק נשאר המצפון נקי, כי איש אינו משתמש בו. על קרקע זו צומחות האלימות והאדישות לסבל הזולת. כך מת האנושי שבאדם. בפיתוח אדישות זו טמון חטאה הגדול. סדום, העיר החרוצה, שאזרחיה עמלו רבות עד שהגיעו אל העושר ואל השגשוג הכלכלי, הקריבה על מזבח ההצלחה את הלב. מהווילות המפוארות נשבה רוח קרה של אנוכיות. החוק שעמד לצידם, הגן עליהם מפני התעוררות אפשרית של המצפון. עיר זו הובילה, אפוא, את עצמה אל אובדנה. אנשי סדום "הישרים" לא סבלו,

כמובן, פגיעה בחוק. הם יצאו בשם האזרחות הטובה להגן עליו, כמסופר בתלמוד: "פלוטית, בתו של לוט, הייתה נשואה לאחד מגדולי סדום. ראתה עני אחד ברחוב העיר, ועגמה נפשה עליה. מה הייתה עושה? בכל יום שהייתה יוצאת לשאוב מים, הייתה נותנת בכד שלה מכל מזון ביתה, וכלכלה אותו העני". אמרו אנשי סדום: מאין הוא חי? עד שידעו הדבר. מה עשו? היו טחין אותה בדבש, והדבורים נשכו אותה עד שמתה" (מסכת סנהדרין ק"ט, ב').

זו סדום! תיאור דמותה הוצמד בתורה לתיאור חסדו של אברהם, במטרה להבליט את הניגוד, לעמת בין הטוב והרע, בין האמת והשקר.

לאיזו מטרה נברא האדם? הוא נברא על מנת להעניק! (הרב שרגא סימונס)

משימתו של אברהם אבינו, היא לבשר לעולם על מציאות הקב"ה. אך כיצד ניתן בכלל לתאר אינסוף שכזה, המושלם בתכלית השלמות ושלא חסר בו דבר? התשובה מצויה בסיבה שהניעה את הקב"ה מלכתחילה לברוא את העולם ואת האדם - הרצון לדאוג ולהרעיף מטובו. מכאן אנו למדים שמידת ה"נתינה" היא היסוד הבסיסי ביותר של הקב"ה!

גדולתו הרוחנית של אברהם אבינו

אברהם אבינו הלך בדרכיו של הקב"ה, בכך שעסק בנתינה אינסופית. האוהל שלו, שהיה ממוקם ממש בליבה של צומת דרכים מרכזית וסואנת, היה פתוח אל ארבע רוחות השמים, כדי שעוברי האורח העייפים, יחוו מוזמנים להיכנס ולסעוד אצלו את סעודת המלכים שתמיד הוצעה להם. בסופה של כל סעודה שכזו, באופן מובן, ביקשו האורחים להודות לאברהם על האירוח החם שהעניק להם. "לא לי אתם צריכים להודות", הוא היה עונה להם. "אני בסך הכל הולך בדרכיו של הקב"ה שהעניק לכולנו חיים, שמספק לנו מזון, ושומר עלינו בכל רגע ורגע. לקב"ה אתם צריכים להודות!" לאנשים שנרתעו מהרעיון של הבעת תודה לקב"ה, הציע אברהם אפשרות חלופית: 'שלמו לי אם כך את המחיר המלא של הסעודה שקיבלתם פה אצלי!'. לאחר שחישבו בראשם את העלות האסטרונומית של סעודה כה מפוארת, ועוד בלב המדבר השחון, הצליח אברהם אבינו לשכנע אפילו את הספקנים הגדולים ביותר "לתת לקב"ה צ'אנס קטן".

להידמות אל הקב"ה

פרשת השבוע שלנו פותחת ומספרת, שאברהם אבינו מל את עצמו כשהיה בן 99 שנים. היינו מצפים, שבמצב כזה ישכב במיטה, לפחות כמה ימים לצורך התאוששות. אך במקום זאת, אברהם יושב בפתח האוהל, מחפש אחר אורחים שיבואו להתארח אצלו! באותו היום, אין שום אורחים שנראים באופק. הקב"ה בדאגתו לאברהם, הביא על העולם שרב כבוד, כדי שלא יהיו עוברי-אורח בדרכים ואברהם יוכל לנוח ולהחלים. נותרה רק עובדה אחת שלא נלקחה בחשבון - העובדה שעבור אברהם, הכאב שחש מברית המילה

היה זעיר ביותר, בהשוואה לסבל שנגרם לו כשאינו מיטיב עם הזולת. לכן, כעת היה על הקב"ה לשלוח לאברהם אורחים, כדי לחסוך ממנו כאב נוסף!

"וירא אליו ה' באלוני ממרא, והוא יושב פתח האוהל כחום היום. וישא עיניו וירא והנה שלושה אנשים ניצבים עליו. וירא, וירץ לקראתם מפתח האוהל, וישתחו ארצה. ויאמר: 'אדוני, אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך. יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, והישענו תחת העץ. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם, אחר תעבורו, כי על כן עברתם על עבדכם'. ויאמרו: 'כן תעשה כאשר דיברת'. וימהר אברהם האוהלה אל שרה, ויאמר: 'מהרי שלוש סאים קמח סולת, לושי ועשי עוגות'. ואל הבקר רץ אברהם, ויקח בן בקר רך וטוב, ויתן אל הנער, וימהר לעשות אותו...'" (בראשית י"ח: 1-8). יש הרבה מה לומר על המתרחש כאן: היחס המלכותי שמעניק אברהם אבינו כלפי אורחיו, בהגישו להם את מיטב המאכלים שבביתו, האופן בו כל בני המשפחה משתלבים בקיום המצווה, ובנוסף, ההתלהבות הגדולה שהוא מגלה במהלך טרחתו. אך משהו בכל הסיטואציה הזו צורם לנו קצת: בתחילתו של הסיפור, הקב"ה מתגלה אל אברהם אבינו, והדבר הבא שאנו שומעים הוא, שאברהם נוטש את האוהל בכדי לקבל את פניהם של האורחים שהגיעו. תארו לעצמכם שאתם מנהלים דיון חשוב עם נשיא המדינה. האם הייתם מעלים על דעתכם לומר לו: "חכה שנייה, יש פה כמה אנשים זרים שעוברים בסביבה. אני אחזור אליך מאוחר יותר!". מה גרם לאברהם לחשוב שנטישת השיחה החשובה עם הקב"ה, היא המעשה הנכון שיש לעשותו?

התשובה היא פשוטה. קיימת חוויה שהיא אפילו חזקה יותר משיחה ישירה עם הקב"ה. והיא, להידמות לו! בני האדם נבראו בדמותו של הקב"ה. וכפי שהקב"ה נותן באופן אינסופי, כך גם בני האדם חפצים להיטיב עם אחרים ועל ידי כך מבטאים בדרך נשגבת ביותר את הפן הרוחני שבהם.

הצורך להעניק

אברהם אבינו היה עשיר מאד והיו לו עשרות עבדים. אם כך, מדוע אינו בוחר פשוט לצוות עליהם שישרתו את האורחים ויגישו להם את הסעודה? אנו טועים לחשוב ש"לתת" פירושו, להיפרד ממשאבים שנמצאים ברשותנו. אך ההפך הוא הנכון. הנתנה ממלאת אותנו באנרגיות ומרעננת את נשמותינו. בתחילת פרשת השבוע שלנו, אברהם סובל מכאבים כל כך עזים בגלל ברית המילה שעבר, עד שאינו מסוגל לעשות דבר מלבד לשבת ליד פתח האוהל שלו. אך כשהאורחים עוברים על פניו, הוא רץ אליהם בכדי לקבל את פניהם! פרץ האנרגיה הפתאומי שלו מצליח להדביק גם את שאר בני המשפחה וגם הם ממהרים לקיים את מצוות הכנסת האורחים.

דמיינו שאתם גדלים במשפחה עשירה ביותר, ואתם מקבלים דמי כיס חודשיים בסכום של 50,000 ש"ח. ברור שלא הייתם צריכים לעבוד אפילו יום אחד בחייכם. הייתם יכולים לשחק גולף, ללכת לקניות, לטייל, לשכב על חוף הים ולעשות מה שאתם רוצים. הכל

בקלות, הכל ניתן לכם בכפית של זהב ישר אל תוך הפה. אלו הם החיים הטובים! אך למעשה, חיים שכאלה אינם כל כך טובים. משום שלאחר זמן מה, אפילו ה"לקיחה" המתמדת הזו עשויה להימאס עליכם. אתם תשמעו בתוכם איזה קול פנימי, שינדנד לכם ללא הרף: "מה אני עושה עם החיים שלי? מה התרומה המיוחדת שלי לעולם?"

הגמרא מלמדת שקיימים בעולם ארבעה סוגים של בני אדם, שגם בחייהם, הם נתפסים כמתים. המכנה המשותף לכל הארבעה הוא, שבעקבות מגבלות נסיבתיות שונות - הם אינם מסוגלים לתת דבר. מובן שאנו צריכים להתייחס בנדיבות כלפי הזולת, משום שאכפת לנו ממנו. אך חשוב באותה המידה להתייחס לאופן שבו משפיעה "הנתינה" עלינו. היא הופכת אותנו לאנשים רגישים יותר, אכפתיים ובעלי רחמים כלפי הזולת. ובעצם, היא הופכת אותנו לדומים יותר לקב"ה.

הבסיס לכל

הנתינה היא היסוד של כל מערכת יחסים בעולם. כאשר שני אנשים מתרכזים בנתינה הדדית, מערכת היחסים ביניהם זורמת בשני כיוונים - מקשרת, מחברת ומגבשת את הקשר ביניהם. לעומת זאת, כאשר ישנה התמקדות ב"לקיחה" זה מזה, הדינאמיקה פועלת בכיוונים מנוגדים - תופעה שיוצרת מתח, לחץ וריחוק בין השניים.

טענה זו מובהרת היטב בפרשת השבוע שלנו, דרך הסיפור על העיר סדום. מה היה החטא הנורא שהביא חורבן על העיר ותושביה? הגמרא (מסכת סנהדרין, דף ק"ט) מספרת שבסדום ייסדו חוק האוסר באיסור חמור הכנסת אורחים. אישה אחת, על כל פנים, שנכמרו רחמיה על אדם עני והיא נתנה לו פרוסת לחם, נענשה בעונש חמור ואכזרי: כל גופה כוסה בדבש, והיא נטרפה ע"י אלפי דבורים שהתקיפו אותה.

בארץ ישראל קיימים שני ימים, שנהר הירדן מחבר ביניהם. ים הכינרת שנמצא בגליל, וים המלח שנמצא בדרום הארץ. כיוון שים המלח הוא המקום הנמוך ביותר בכדור הארץ (396 מטרים מתחת לפני הים), מים רבים זורמים לתוכו, אך אפילו טיפה אחת אינה יוצאת ממנו. חוסר היכולת שלו לתת מעצמו, העניקה לו את השם "ים המוות". העיר סדום ממוקמת לידו... באופן כלשהו העיר כבר הייתה הרוסה עוד לפני שהקב"ה הוריד אש וגופרית מן השמים. משום שכל חברה המוקיעה את חובת הנתינה לזולת, נמצאת כבר על הדרך הבטוחה לקראת ההרס העצמי שלה.

להגשים את הערך, הלכה למעשה

בואו נחשוב, כיצד באופן מעשי ניתן להפוך לאדם "נותן"? התשובה היא פשוטה: נתחיל לתת! יש אנשים שיגידו: "אני יכול לתת רק לאנשים שאני אוהב". זוהי אמירה מוטעית. המילה "להביא" גזורה מהשורש של המילה "אהבה". הנתינה מובילה אותנו לאהוב את הזולת. כאשר אני נותן לך, אני משקיע בך חלק מעצמי, ובכך הופך אותך ליותר

יקר עבורי וקרוב ללבי. זוהי הסיבה שהורים אוהבים את ילדיהם יותר מכל דבר אחר; הילדים הם ההשקעה הגדולה ביותר שלהם.

ומספר המלצות למימוש הנתינה: בקרו כמה חולים המאושפזים בבית החולים הקרוב לביתכם. הזמינו את חבריכם לסעודת השבת בביתכם, או אפילו הדיחו את הכלים בביתכם, גם כשתורכם עוד לא הגיע. השתדלו להידמות לקב"ה, והיו לאנשים "נותנים". עשו זאת מתוך התלהבות ובשמחה אמיתית. עשו זאת כאילו חייכם תלויים בכך.

כבוד למזוזה (גד שכטמן)

'מי יסכים לעשות עבודה כזו בלי לקחת ממני הרבה כסף?', הרהר לעצמו גבריאל בשעה שניסה למצוא פתרון קל - ולא פחות חשוב מכך - זול, למשימה שלפניו.

היה זה כשרכש גבריאל בשעה טובה וילה גדולה המכילה למעלה מ-50 חדרים, וכיהודי שומר מסורת חיפש מי שיסכים לעבור מחדר לחדר, לטפס ולרדת במפלסי הווילה ולצאת לדלתות המרפסות – על מנת לקבוע מזוזות כשרות בכולן. שומר מסורת אמרנו. ובכן, על המסורת שקיבל גבריאל מאביו שמר בכל משמר, אלא שלא תמיד התמצא בפרטים הקטנים המעניקים תוכן לאותו פולקלור ייחודי. לאחר שהפך רבות במחשבתו בנושא קביעת המזוזות מצא פתרון קל, זמין ו... זול! הפיליפיני שעובד אצלו. קרא לו גבריאל והפקיד בידיו את המשימה. מקץ שעתיים ומחצה הגיע הלה מזיע, מתנשף ומלא סיפוק: "אדון, שמתי הכל במקום. אפילו אני לקחת החוצה מכל קופסה - תעודת אחריות..."

"אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר", מתחנן אברהם אבינו לפני השם לבל יחריב את סדום, "האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה!?". א-לוקים נענה לדבריו ומסכים. אם יהיו חמישים צדיקים סדום לא תיחרב. וכאן מתחיל מסע שכנועים ארוך מצד אברהם שמחפש 'מתחת לאדמה' שמא ימצאו בסדום ארבעים וחמישה, ארבעים, שלושים, אפשר שיהיו בה עשרה צדיקים, אולי אפילו תשעה... לשווא. אפילו תשעה צדיקים - שביחד עם ריבוננו של עולם - יהיו מניין, עשרה, לא נמצאו לרפואה. וסדום נחרבה.

נתאר לעצמנו, הרהר הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל בקול רם, שהיו בסדום עשרה צדיקים שבשלהם יינצלו כל בני סדום. עשרה אברכי כולל. האם היו תושבי סדום יודעים מאיזה גזר דין מוות ניצלו בשל אותם לומדי התורה שהגינו עליהם? מן הסתם שלא. לבטח אף היו מבזים אותם ומכנים אותם 'פרזיטים', 'אוכלי-חינם', 'דוסים' ושאר כינויי חובה (לא, זו לא טעות כתיב) שלצערנו מוכרים לנו היטב. אף לא אחד היה חושב לעצמו לנהוג כבוד במצילי חייו וחיי משפחתו מגזירה נוראית, שבאה בעקבות מעשי רשע כה רבים.

חז"ל בגמרא שואלים, כל הזמן אנו שומעים את הביטוי "אפיקורוס", או במטבע הלשון הרווחת היום "אפיקורס", מיהו אפיקורס זה? עונה רב יוסף תשובה מזעזעת: זה שאומר על תלמידי החכמים שלומדים תורה 'מה מועילים לנו החכמים? לעצמם הם לומדים'. לומדי התורה שמקריבים כמעט את כל חייהם ללימוד התורה, מוותרים על הנאות העולם בחלקן הגדול, שיחם ושגם הוא סביב דברי התורה וממנה מושפעים אורחות חייהם – הם המזוזות שלנו בעולם הזה. לא מדובר כאן רק על אלו שהצליחו לנתק את עצמם מכל ענייני העולם הזה והם מוקדשים כליל לה'. גם בחור צעיר שבמקום לשחק כדורגל עוד שעה, במקום להשתעשע במשחק מחשב חדשני - שם פעמיו לבית המדרש ומשקיע עצמו בלימוד - גם הוא מזוזה שמגינה על בני עירו, תושבי ארץ ישראל וכל מיליארדי בני האדם בעולם מאסונות, צרות ומחלות.

זכינו לפני מספר שנים בשבוע זה, בנסיבות מצערות וקשות מאוד אמנם, לחזות בכבוד התורה שלא נראה כמותו שנים רבות, שבקע באופן ספונטאני ממיליון יהודים שבאו לחלוק כבוד אחרון לראשון לציון, הגאון האדיר והמופלא מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל. כלי התקשורת עסקו רבות בסוגיית חייו של האדם המורס הזה עוד בחיי חיותו. ניסו ללא הרף לפצח את סוד הכריזמה שלו, את הערצת ההמונים שגלשה ועברה מחיצות רבות בחברה הישראלית והעולמית ואת הרכנת הראש הגלובלית, שאירעה בלא תיאום מוקדם, מכל אלו שפגשו בו בימי חייהם. אין בידינו הקטנטנים והפצפונים בכדי להגדיר את המלאך שחי בינינו בדמות אדם, אבל דבר אחד ניתן לומר בפה מלא: הוא היה ה"מזוזה" שלנו!.. הימצאותו של "הרב עובדיה" בינינו שמרה עלינו מהתדרדרות מוסרית, לימוד התורה שלו, שיעורי התורה שהשמיע לאלפים, החום ואהבת ישראל ששפיעו ממנו ללא גבול כלפי כל אדם באשר הוא, כל אלו היוו עבורנו מטריית הגנה רוחנית מפני גזירות קשות ורעות. אחד הדברים המהותיים שהעיקו בתקופה האחרונה על ליבו של מרן רבינו עובדיה, היה הזלזול המופגן שרחשו מספר אנשים, שלצערנו הרב משפיעים במניפולציות על דעת הקהל, כלפי לומדי התורה שכביכול "אינם תורמים לחברה הישראלית מאומה". את ה"מזוזה" האדירה כבר איבדנו לדאבון כל לב. את "תעודות האחריות" של שאר ה"מזוזות" אנחנו יכולים עדיין להחזיר לנרתיקה!

יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה.

וירא אליו ה', וגו', והוא יושב פתח האהל כחום היום וישא עיניו וירא וגו', וירץ לקראתם וגו', וישתחו ארצה ויאמר אם נא מצאתי וגו', אל נא תעבור מעל עבדך, יקח נא מעט מים וגו', והשענו תחת העץ, ואקחה פת לחם וגו', אחר תעבורו, ויאמרו כן תעשה כאשר דברת. (יח א')

והתבונן אאע"ה וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, רומז לשלשה זמנים ותקופות שיש בחיי האדם, תקופה הראשונה הוא בבחינת "וירא" כי האדם בתחילת שנותיו הוא רואה ומתבונן בכל מה שלפניו עד שהוא יכול לידע עניין העולם ותכליתו, והזמן השני הוא "וירץ" מה שהוא טרוד בכמה טרדות והוא סובב ורץ מפינה לעבר ומעבר

לפינה למלאות מה שהוא צריך לו ולביתו ולמשפחתו, אמנם אח"כ מגיע זמן של "וישתחו ארצה" כשמגיע לסוף שנותיו והוא חוזר אל עפרו כי מעפר היה ואל עפר ישוב, והנה כאשר התבונן אאע"ה בדברים הללו, ביקש את השי"ת, ויאמר וגו', אל נא תעבור מעל עבדך וגו', והיינו שיוכל לזכור תמיד שסוף האדם למות וכל העולם הוא עולם עובר ואינו נצחי. ובזמן שהאדם נמצא בעוה"ז צריך לדאוג רק על הכרח קיומו ולא יותר, וז"ש יקח נא מעט מים וגו', ואקחה פת לחם וגו' אבל בכל זמן צריכים לזכור כי "אחר תעבורו" שסוף האדם למות והוא עובר מן העוה"ז, ורמז בזה למלאכים באמרו, כי על כן עברתם על עבדכם וגו', שע"ז שהמלאכים עברו אצלו הבין והתבונן מזה שהעוה"ז אינו עולם נצחי כלל והעיקר הוא העולם הבא, וע"ז השיבו לו המלאכים ואמרו כן תעשה כאשר דברת, שאכן זהו התכלית להתבונן תמיד על העתיד ועל החיים הנצחיים, שזהו הקיום האמתי ולא יותר.

וירא אליו ה' באלוני ממרא וגו' (יח א) (אוהב תורה)

וירא אליו לבקר את החולה (רש"י).

לשון רש"י תמוה, הו"ל למי נקט לבקרו או לבקר אותו כי באברהם עסקינן ומאי לבקר את "החולה" אשר משמעותו כאילו מדובר באיזה חולה דעלמא. אלא בא רש"י לומר כי משמעות ביקורו של הקב"ה הייתה ביקור חולים ועל ידי כך ילמד אברהם דין ביקור חולים בעלמא, וכדאמרו בגמ' (סוטה יד, א) הקב"ה ביקר חולים דכתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים, נמצא כי הייתה סיבת בואו של הקב"ה ללמד לעולם הנהגה זו של ביקור חולים, ולזאת נתכוון רש"י וירא אליו כדי שע"כ ילמדו לבקר את החולה.

"וירא אליו ה' באלוני ממרא..." (יח, א) (ברינה יקצורו עלון 177)

כל ימיו של הגאון הקדוש מהרי"ל דיסקין זצ"ל - "השרף מבריסק" שהאיר את שמי ירושלים לפני כמאה שנים, היו קודש לה' ולא הסיח דעתו מהעיון בתורה ומדבקותו בבוראו אף לרגע קט. בעת הארוחות בביתו הסבו אורחים רבים לשולחנו, אך הוא עצמו לא נטל את ידיו, אלא אכל אכילת ארעי וישב בראש השולחן כשהוא שקוע בתלמודו.

יום אחד, בשעת הארוחה, ננער לפתע וקם ממקומו, פסע לירכתי השולחן והתיישב שם. הכל הפנו אליו את מבטם. התברר שהרב הבחין בקשיש חסר שיניים שהתקשה בלעיסת הלחם, בצע לו השרף את הפרוסה, הסיר את הקרום הקשה, והגיש לו את החלק הרך במאור פנים.

כשסיימו הסועדים והלכו לדרכם פנה אליו בן ביתו, הגאון רבי דוב בר גרוסברג זצ"ל, וביקש רשות לשאול שאלה: "הן שקוע היה הרב בלימודו, כיצד הבחין אפוא בכך שהישיש מתקשה באכילה?" "יפה שאלת" אישר השרף, "אך מדוע נזכרת לשאול כאן, מדוע לא הקדמת לשאול שאלה זו בפרשת "וירא"? נבוך השואל: "בפרשת "וירא"? מה יש לשאול בה? והשרף הסביר: "הרי בפרשת וירא מסופר שהבורא יתברך נגלה לאברהם אבינו, היש לנו מושג בנועם הנבואה וברוממותה? היש לנו מושג מהי הדבקות העילאית לה זוכה

הנביא בעת הנבואה, עד כדי ביטול כל חושיו...? והנה בעיצומה של ההתגלות ראה אברהם אבינו שלושה אנשים עוברי אורח, ורץ להכניסם בצל קורתו, מדוע שם לא שאלת כיצד הבחין וכיצד ראה?

"השתאה רבי דוב בר אכן, שאלה כהלכה. "אלא מה?" ענה השרף, "שם וכאן התשובה אחת היא: כשצריך לעשות חסד - רואים"!!!

וידוע המעשה עם ה"צמח צדק" מליובאוויטש זצ"ל, ששהה בימי אברכותו בבית סבו האדמו"ר הזקן בעל ה"תניא" זיע"א. ופעם אחת היה ה"צמח צדק" שקוע בתלמודו, ולא שמע את תינוקו שפרץ בבכי. כך בכה התינוק בכי הולך וגובר עד שנשמע קולו גם בקומה העליונה שם היה שוקד על התורה גם הסבא הגדול. כששמע אדמו"ר הזקן את בכיו של התינוק קם מתלמודו וירד מחדרו.

הופעתו הסבה את תשומת לב נכדו שקם בכבוד ובמורא גדול, אך הסבא שם פניו לעבר התינוק, ונטלו בידיו הקדושות להרגיעו מבכיו. מיד התנצל הנכד, אבי התינוק הרך ואמר: "יסלח לי כבודו, שקוע הייתי בתלמודי ולא שמעתי דבר". השיבו הסבא: "ידעתי בני, ידעתי. אך אמור נא לי, כלום שקוע הייתי אני בלימודי פחות ממך??? או שמא קרוב הייתי יותר לעריסת התינוק? אלא מה? אומר לך כלל: זכור ונצור אותו בלבך! יהודי, באיזו דרגה שיהיה, ובאיזה גובה שיהיה, לא יתכן שלא ישמע את קולו של יהודי בוכה... אף אם יהא הוא קטן ככל שיהיה, ונמוך ככל שיהיה... ולא יתכן שלא יפסיק הוא מעיסוקו, יהא נעלה ככל שיהיה. וירד כמה שיידרש לרדת, כדי לעזור בכל יכולתו להשקיט את בכיו"!!!

מסופר שפעם היה בדחן שהיה משמח בחתונות, ותמיד היה חי בעניות גדולה, והגיע לאיזה צדיק להתנצל על כך שאין לו פרנסה, אמר לו הרבי תדע, הרי מזונותיו של אדם קצובים לו (ביצה טז.), אל תחשוב שהכוונה שקצוב שתרוויח חמש אלף או עשרת אלפים דולר וכדומה, אינו כן, אלא קצוב כמה הנאה שיהיה לך, מאכילה ומשתייה משינה, חלילה הנאות אסורות משחוק וקלות ראש וניבול פה וכדומה, נקצב כמה הנאה שיהיה לך, אתה יש לך הנאה גדולה מהבדיחות שאתה עושה, ואתה אוכל פשוט את הפרנסה שלך, וממילא לא נשאר לך ממון לפרנס משפחתך, אם תעשה את הבדחנות לפרנסה סתם עם גבול בלי ליהנות מזה, יישאר לך פרנסה כמו לכל אדם, הנאות אלו, ואני מדבר עכשיו על הנאות המותרות, שבעצם אינו עושה שום איסור, מכל מקום כשמחפשים הנאות סתם, צריך לדעת שזה לוקח ממה שצריך אחר כך בעולם הזה מהחיים, כי הכול נקצב לכל חייו כמה הנאות יהיה לו, בוודאי איני מדבר מהנאות אסורות כגזל וכדומה, זה אינו נקצב, הרי עבירה לא שייך שיהיה נקצב, אבל הנאות מותרות קצובות, ואם אדם לוקח מזה מוקדם שלא לצורך, יחסר לו אח"כ כשיצטרך לזה, וצריך להתחשב בזה.

גם חסד צריך לעשות בחכמה

"וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האוהל כחום היום...". אומר רש"י: היה יושב בפתח האוהל לראות אם יש עובר ושב כדי להכניסם לביתו.

מה זה עובר ושב? אם הוא רק עובר ולא שב אז הוא לא מכניס אותו? אלא היה יודע שאצל אברהם אבינו אפשר להיכנס תמיד, אז נכנסו. אבל יש כאלו שמתביישים, אבל בכל זאת הוא רעב וצמא וגם מאוד חם בחוץ, אז הוא מתחיל להיכנס, אבל מצד שני הוא חושב הרי אני לא מכיר אותו, למה אני צריך ליפול עליו? והוא מתחיל לחזור אחורה. אבל מי יודע מתי שוב פעם אני יאכל ארוחה חמה ומשביעה, והוא שוב מתקדם. וכך הוא עובר ושב. ולכן ישב אברהם אבינו בחוץ לראות אם יש כזה אדם, להגיד לו שכבר ייכנס פנימה.

אם יש אדם שמתבייש צריך לדעת איך לתת לו בחכמה... ביתו של האדמו"ר מבוהוש, היה פתוח תמיד, והיו אוכלים אצלו הרבה אנשים. יום אחד הגיע אדם נכבד, לבוש כמו גביר, והוא פונה לרב ואומר לו: כבוד הרב, יש לי בעיה, אני איש עסקים גדול, יש לי עסקים חובקי עולם, והרבה דואר מגיע אלי. רק הבעיה היא שהילדים של השכנים שלי אוספים בולים, ואני חושש שהם אוספים לי את המכתבים עוד לפני שראיתי אותם... "במה אני יכול לעזור לך?", שאל הרב. אם הרב מסכים, אני אשים את הכתובת של הרב, שישלחו לכאן את המכתבים, ואני אאסוף את המכתבים מכאן. "בסדר גמור, כך תעשה.", אמר הרב.

אחרי שבועיים באה הרבנית לאדמו"ר ואמרה לו, שאותו אדם מגיע כל יום לבדוק אם הגיעו לו מכתבים, אבל מרוב שהוא איש עסקים כל כך גדול, עוד לא הגיע מכתב אחד... אמר לה האדמו"ר: אם כך, סימן שהוא רעב, אבל הוא מתבייש. אם הוא מתבייש, אז איך אני יכולה לעזור לו? הוא הרי לא יסכים לקבל אוכל... אמר לה האדמו"ר: מחר כשהוא יגיע לשאול אם הגיע דואר, תאמרי לו שהדוור עוד לא הגיע היום, שיישב לחכות. בינתיים בזמן שהוא מחכה תציעי לו צלחת מרק, גם ככה הוא מחכה... וכך היה כל יום היהודי הזה הגיע, חיכה לדוור, ובינתיים אכל צלחת מרק. גם חסד עושים בחכמה!

והוא יושב פתח האהל כחום היום (יח א) (אוהב תורה)

בקש לעמוד, אמר לו הקב"ה שב ואני אעמוד, סימן לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים והן יושבים שנאמר א-לקים ניצב בעדת קל. רש"י. ומה עניין עמידה זו אצל ישיבת אברהם לעמיד בעדת הדיינים, וכי אברהם דיין היה, כלום ישיבתו בפתח ביתו הייתה ישיבת בית דין.

ביאור העניין בהקדם קושיא אחרת אלימה, שהביא רש"י על המקרא בסמוך והנה שלשה אנשים, וכתב אחד לבשר את שרה, ואחד להפוך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, ובפשוטו תמוה הניחא המלאך המבשר והמלאך המרפא שפיר הוצרכו לבוא אל אברהם כדי לקיים שליחותם, אך המלאך שכל שליחותו להפוך את סדום מה עניין שהקדים

ובא אל בית אברהם, אלא מוכרח כדמשמע מפירוש הספורנו, דכל זמן שלא באו המלאכים אל בית אברהם, ולא בא לידי ביטוי גודל הכנסת אורחים של אברהם, עדיין לא נחתם גזר דינה של סדום, ורק כיון שבאו אל אברהם והגדיל במעלת הכנסת אורחים, ככל שהתגדל אברהם במידה זו כך נתרבה התביעה על סדום אשר כה מרעים אל אורחיהם, היפוך מידתו של אברהם ועל כך נענשו, וכ"כ הספורנו על המקרא (לקמן טז) ויקמו משם האנשים וישקיפו על פני סדום, וכתב ויקומו משם אנשים פנו מבית החסד, וישקיפו השקפה לרעה, על פני סדום. שהיה היפך ביתו של אברהם, נמצא כי מעשה דהכנסת אורחים היה חיתום גזר דינם של אנשי סדום, ומעשה דאורחין כישיבת בית דין, ועל כך ניצב עליו ה', ובא המלאך כדי לקבל הכרעת הדין להפוך את סדום.

והוא ישב פתח האהל כחם היום (יח,א) (הרב ראובן שמעוני)

אברהם אבינו ישב בעצמו בפתח האהל כדי לחפש אורחים. המדרש אומר שאברהם מנה את אליעזר לצאת ולחפש עבורו אורחים, אולם על אף חיפושיו לא מצא בני אדם שההינו לצאת בחם הכבד. לפיכך אמר אברהם: "אין אמונה בעבדים, אני אשב!" וישב בעצמו בפתח האהל.

הטענה כלפי אליעזר לכאורה תמוהה: הלא אליעזר לא היה סתם עבד, אלא שלט ביצרו כמו אברהם אבינו, ומדוע אומר אברהם אבינו: "אין אמונה בעבדים" כאשר הוא רואה שאיננו מצליח למצוא אורחים?

רבי ראובן קרלנשטיין ישב קושיה זו באמצעות המעשה הבא: מספרים שבערב יום הכפורים קרא הרב מבריסק לרב טננבאום ז"ל, מזכיר 'ועד הישיבות', ואמר לו שיש אברך שעקב הזנחה לא הגיש דחית גיוס, ולכן נחשב כעריק והושם בכלא, ויש לטפל בשחרורו. ענה הרב טננבאום: "אין בעיה! מיד בצאת יום הכפורים אטפל בעניין". נענע הרב מבריסק בראשו ואמר לו: "לא מחר! היום עליך לשחרר אותו". "אינני יכול לעשות כעת מאומה", הצטדק הרב טננבאום, "משרדי הצבא סגורים כעת ואיני יכול לדבר עם איש!" אולם הרב מבריסק כמו התעלם מדבריו ואמר: "תגיד 'אינני רוצה' ולא 'אינני יכול'!" הרב טננבאום יצא מבית הרב, והתלבט מה בידו, אכן, לעשות? מחוסר בררה החליט ללכת למחנה שנלר. בהגיעו לשם בקש לדבר עם הקצין הבכיר ביותר. כעבור דקות אחדות יצא אליו קצין והתעניין ברצונו. פתח הרב טננבאום ואמר: "ראה נא, היום ערב יום כפור וכל יהודי זקוק לברכה ביום זה. אולי הנך מעוניין לזכות בברכה מרב גדול?". למשמע הדברים התעוררה נקדה יהודית רדומה בלב הקצין, והוא הנהן בראשו. "אם כן", המשיך הרב, "כל שעליך לעשות הוא לשחרר חייל, ומיד תזכה בברכה". "אין בעיה", הגיב הקצין, "מיד במוצאי יום כפור אטפל בעניין". "לא מחר! היום!", אמר הרב טננבאום בנחרצות. אולם הקצין התעקש: "היום לא אוכל לשחרר אותו. הבקשה בלתי אפשרית בעליל". אולם הרב טננבאום שלף את המשפט שנאמר לו לפני זמן קצר: "אל תגיד 'לא יכול', תגיד שאינך רוצה!"... התרגז הקצין: "אם אני אומר שאינני יכול, פירושו של דבר שבאמת אני לא יכול! הכל סגור עכשיו!". הרב המתין לסיום המשפט ורק אמר: "דע לך, כל מה שאמרתי לך -

אמר הרב הגדול! "הקצין נאנח, לאחר מכן נשך את שפתיו. "טוב", אמר לבסוף, "ננסה...". בסופו של דבר, זמן קצר לפני תחילת היום הקדוש, שוחרר העציר, וכאשר הגיע הרב טננבאום ובשר זאת לרב מברסק, הוא לא שכח להדגיש כי השחרור המיוחד עלה בברכה...

הנה כי כן, התירוץ של "אינני יכול" הנו כסוי ומעטה ל"אינני רוצה", כי מי שרוצה באמת - הקב"ה מזמן לו את רצונו ומצליח בידו. וזו הייתה הטענה של אברהם אבינו כלפי אליעזר - אם אינך יכול למצוא אורחים, זה הסימן לכך שאינך רוצה באמת למצוא אותם! ואכן, אברהם אבינו אשר רצה מאד אורחים, התאמץ וישב בפתח האהל. ואכן המלאכים בדמות האורחים הגיעו. ללמדנו, שמה שרוצים באמת - מתגשם!

כחום היום

הרה"ח יוסל דריימן חיכה לאדמו"ר ה"פני מנחם" ברחוב ליד ביתו בגאונותו אמר לו הרבי: "אתה עומד כאן כחום היום. אצל אברהם אבינו היו שלושה אנשים וגם כאן דרימן, נו... שם היו בשורות טובות, שיהיה גם אצלך בשורות טובות!"

וירא וירץ לקראתם (י"ח, ב') (פניני רבינו האבי עזרי שיערי תשובה, ג"ג י"ש)

מרן הרב שך נפטר ערב שבת קודש פרשת וירא. והיה רגיל לומר, זה היה אחד מהפסוקים שלו - "וישא עיניו וירא והנה שלושה אנשים ... וירא וירץ לקראתם".

שואל רש"י "מהו וירא" שתי פעמים? ומתריך: רש"י "וירא הראשון כפשוטו", "וירא" השני לשון הבנה - הוא התבונן לחשוב מה אפשר לעשות כאן.

אמר מרן: כאן כתוב היסוד של חסד, מה שכתוב ברבינו יונה "וחייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו, ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו, אם דל ואם עשיר". הרבה אנשים רואים מצבים שצריך לעזור, אבל רק יחידים מתבוננים ועושים. והיה רגיל לחזור בבכיות עשרות פעמים על דברי רבינו יונה אלו.

"וירא והנה שלושה אנשים" (יח, ב')

שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות" (רש"י .)

לימוד שלושה מלאכים, ללמדנו שהאדם נעלה מהם, כי מלאך אחד אין עושה שתי שליחויות אבל האדם כן יכול, ולמען האמת גם האדם עושה רק שליחות אחת שעובד את ד', אם כן, כל מה שיעשה צריך להתבונן האם זהו רצון ד'.

המזכיר היה המום לגמרי. העוזר החדש שהגיע לפני כחודש ושימש נער שליחויות עקף את כל המערכת והפך פתאום למנהל המחלקה. זה נכון שמנהל המחלקה הקודם התפטר. זה נכון שהמשבצת הייתה בדיוק פנויה. אבל איך יכול להיות שדווקא את העוזר החדש מינו למנהל המחלקה בסך הכל חודש אחרי תחילת העבודה, ואילו הוא שיושב כאן כמעט שני עשורים לא זכה אפילו לקידום? הוא התרומם בכבודות מהכיסא המסתובב שלו, פסע

בצעדים כבדים עד לקצה המסדרון ודפק בלהיטות על דלת עץ מפוארת שעליה היה חקוק באותיות מוזהבות 'מנכ"ל'. 'בוא!' נשמע קולו הסמכותי של המנכ"ל מבעד לדלת. המזכיר נכנס בצעדים כבדים אך נחויים, בראש מורם ובגב זקוף. 'למה הוא?' שאל המזכיר. 'למה מי?' החזיר המנכ"ל שלא הבין על מה הסערה. 'למה קידמת את משה, העוזר החדש, לתפקיד מנהל המחלקה? הוא נמצא כאן בקושי חודש. אני פה כבר עשרים שנה. אז למה הוא?' 'תעשה לי טובה רק רגע', אמר המנכ"ל, 'תברר לי קודם מתי יוצאת הטיסה הבאה לקנדה?' המזכיר לא הבין מה הקשר אבל בהכנעה המתאימה למעמדו הוא חצה שוב את המסדרון פנה אל מעבר לדלפק וחזר כעבור כמה דקות כשבפיו תשובה פשוטה: 'בעוד חמש שעות אדוני, בשעה ארבע אחר הצהריים!' 'וכמה עולה כרטיס?' משך המזכיר בכתפיו וחצה שוב את המסדרון. כשחזר הוא ידע לומר שהכרטיס עולה שמונה מאות ארבעים ותשעה דולרים במחלקת העסקים. 'וכמה עולה כרטיס במחלקה הראשונה?' ביקש המנכ"ל לדעת. ושוב עמד המזכיר לחצות את המסדרון הארוך, אלא שהמנכ"ל עצר בעדו: 'שב לידי!' ביקש המנכ"ל, 'ובאינטרקום הפנימי חייג למנהל המחלקה החדש, 'תברר לי בבקשה מתי יוצאת הטיסה הבאה לקנדה', ביקש. לא חלפו דקות ארוכות והאינטרקום הבהב. המנכ"ל לחץ על כפתור הרמקול וקולו של מנהל המחלקה החדש בקע בשטף: 'בעוד חמש שעות, בשעה ארבע אחר הצהריים יצא המטוס הבא של חברת לופטהנזה, מחיר הכרטיס שמונה מאות ארבעים ותשעה דולר במחלקת העסקים, ואלף וחמש מאות במחלקה הראשונה. אם אתה חבר מועדון תוכל לזכות להנחה של עשרים אחוז, וכרטיס החזרה הוא כרטיס פתוח. האם להזמין לך הסעה לשדה התעופה, אדוני?' 'תודה, לא', אמר המנכ"ל והניח את השפופרת. 'ואתה?!', חזר המנכ"ל ופנה למזכיר שעמד לפניו מבויש, האם הבנת למה קידמתי את משה למנהל המחלקה? אם הייתי מקדם אותך, הייתי זקוק לעוד שלושה אנשים כדי למלא תפקיד אחד פשוט. אבל משה בשיחת טלפון אחת עשה את כל העבודה וביסודיות. זהו כוחו המופלא של האדם, שיכול לעשות אין ספור דברים ובשלמות.

שלושה אנשים באו לבקר את אברהם בעודו מתאוושש מכאביו. והמדרש מסביר לנו שאנשים אלו היו שלושה מלאכים שבאו בשליחות מיוחדת. מלאך אחד – שבא לרפאות את אברהם. מלאך נוסף שבא לבשר על הולדת יצחק. ועוד מלאך שהיה בדרכו להפוך את העיר סדום. ולמה שלושה מלאכים? למה אי אפשר שמלאך אחד יעשה את כל העבודה? כי 'אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות'. לכל מלאך תפקיד, לכל מלאך משימה. ואין מלאך אחד יכול לעשות יותר ממשימה אחת. אבל האדם נעלה מן המלאכים, האדם נבחן בכוחות המשלבים אין ספור יכולות, בכוחו להתעלות ולהתרומם ולהגיע לשלמות, דוגמת אברהם שעליו נאמר 'התהלך לפני והיה תמים', תמים משמעו שלם, מושלם.

וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו (יחב) (אוהב תורה)

כתוב ברש"י: והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה, ואחד להפך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט, הוא שנאמר "ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על נפשך", למדת שהאחד היה מציל.

ידועה השאלה: - אם אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, איך זה שהמלאך רפאל הגיע כדי לרפא את אברהם, ואחר כך הלך להציל את לוט? והתשובה גם היא ידועה, ש'רפואה והצלה חד הוא', שתיהן נחשבות שליחות אחת. יש גם מי שמתרץ, שאם לוט לא היה נצל מתוך ההפיכה, לא היה אברהם מבריא, מרוב עגמת נפשו. אך יש לברר מדוע היה צורך 'להדחק', ולשלוח מלאך אחד לשתי השליחויות הדומות הללו? האם יש מחסור במלאכים בשמים וקשה היה לשלוח מלאך נוסף, שיתמקד רק בהצלת לוט?

ה'חפץ חיים' עונה על שאלה זו. ונקדים לפרושו מעשה שארע במציאות: רבי שלמה קלוגר זצ"ל הוזמן לברית, אך בעלי הברית התעכבו זמן ממשך, ולא החלו לערך את הברית, למרות שהמוהל כבר היה במקום. כשהתעניין לפשר הדבר, נאמר לו כי בחדר הסמוך שוכב אביו של הילד, גוסס ל"ע. בני המשפחה מחכים שימות, כדי לקרוא לרך הנולד על שמו. אמר רבי שלמה קלוגר - אם זאת הסיבה, יש לערוך את הברית מיד! והוא הסביר: להטריח את המלאך הממונה על הרפואה, שיופיע במיוחד בשביל החולה - כבד ממני, אך כשימולו את הילד, הן יבוא מלאך הברית אל הרך הנימול, אבקש אפוא ממנו באותה שעה, שיסור גם לחדר השני לרפא את החולה. כדברי רבי שלמה קלוגר, כן היה - שלשה ימים אחר כך כבר הלך החולה על רגליו.

כך, אומר ה'חפץ חיים', גם לענייננו: לוט כשלעצמו, לא היה ראוי שישלח מלאך מיוחד מן השמים להצילו, שהרי זהו אותו לוט שהסיע עצמו מקדמנו של עולם, שאמר "אי אפשי באברהם ובא-לוקי", אותו לוט שירד לסדום להיות לחברה לרשעים... אבל הואיל ומלאך כבר נשלח לרפא את אברהם, הוטל עליו תפקיד נוסף באותו מהלך, להציל אף את לוט, כפי שהתרחש במקרה של אבי-התינוק הגוסס.

שלושת המלאכים (פניני תורה וחסד גליון ל"ט)

האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" מגור היה אומר משמו דבר תורה חרופה על זה שאיתא בשלושת המלאכים כשנתגלו לאברהם כערביים נדמו לו, "שאברהם אבינו אחר אשר קיים את מצוות מילה וקיבל על עצמו את קדושת הברית נתעלה במדרגתו ביותר, עד כדי כך שמלאכי מעלה נדמו לו כערביים, שבגודל מדרגתו, הרי שדרגת המלאכים כלפיו היה כמו ערביים ותו לא.

וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו ... (יח ב) (מר אבישי יוחננוף)

בפרשת השבוע אנחנו קוראים על אברהם אבינו שביום השלישי והקשה לברית המילה שלו [כאשר היה בן תשעים ותשע שנים] הוא מקיים בזריזות את מצות הכנסת אורחים עם שלושה אנשים שהיו מלאכים: "וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו ... וַיֹּאמֶר אֶל־דָּנִי אִם נָא מְצֹאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ. יִקַּח נָא מֵעַט מִיָּמִים וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֶץ. וְאָקְחָה פֶת לֶחֶם וְסַעְדוּ לְבָכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ ...". בהמשך הפרשה מסופר ששלושת המלאכים מגיעים אל לוט לסדום וגם הוא מקיים הכנסת אורחים עם שלושת המלאכים.

נשאלת השאלה: מדוע נאמר אצל אברהם "והנה שלושה מלאכים", ואצל לוט נאמר: "וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדָמָה בְּעָרְב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדָם". לוט ידע שלפניו מלאכים ואברהם לא ידע? רש"י מפרש: "אצל אברהם שכחו גדול והיו המלאכים תדירין אצלו כאנשים קראם אנשים ואצל לוט קראם מלאכים".

מסביר הרב יוסף דוב סולוויצ'יק בספרו ימי זכרון: שהמילה מלאך אין פרושה רק יצור רוחני שמימי, אלא יש לה משמעות נוספת: מלאך=שליח. אם כן אברהם שכל חייו היו שליחות אחת גדולה הוא בעצמו המלאך, ולכן אין חידוש שבאים אליו מלאכים, כי לגודל מעלתו של אברהם שליח ה' הם נחשבים כאנשים כמוהו. אך לוט שלא היה גדול כמו אברהם, אצלו המלאכים נחשבו כאנשי מעלה לעומתו.

בספר בית הלוי הסבא רבה של הרב הנ"ל כותב שיש הבדל בין הכנסת האורחים של אברהם ובין הכנסת האורחים של לוט, וזאת בעקבות מקרה שקרה לו באופן אישי כאשר בעל אכסניה אחד שלא ידע ש"בית הלוי" הוא מגדולי הדור, וזלזל בו ולא ארח אותו כראוי. מאוחר יותר כאשר נודע לבעל האכסניה שמדובר באחד מגדולי הדור הוא הוא השתטח לרגליו של "בית הלוי" ביקש סליחה ומחילה ורצה לארח אותו בכבוד גדול. הרב סירב להתארח אצלו והוא אמר לו: למדנו בפרשת וירא על הכנסת האורחים של אברהם שמתוארת בהרחבה, ולעומת זאת מספרים מעט מאד על הכנסת האורחים של לוט. ההבדל הוא שאורחיו של אברהם נראו כאנשים פשוטים ולכן להכנסת האורחים של אברהם שיצא מגדרו בעבורם היה ערך רב, לעומת זאת לוט ראה שלפניו מלאכים ולכן אין חידוש במה שכיבד אותם, כי מי לא ירצה לארח בביתו מלאכים. מידת הכנסת אורחים איננה נבחנת ביחסו של המארח לאנשים גדולים, אלא דווקא ביחס של בעל הבית לאנשים פשוטים שפוקדים את ביתו. פנה בעל "בית הלוי" אל בעל האכסניה ואמר לו: "איזה התנצלות היא זו שאתה אומר לי שלא הכרתי אותי, היחס המשפיל לו זכיתי ממך איננו ראוי אפילו לאדם מן השוק שבא להתארח אצלך". לאחר הדברים הלך הרב לדרכו.

ויש להוסיף: אמרו חז"ל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת השכינה, ועל הקב"ה נאמר בישעיהו נ"ז: "כִּי כֹה אָמַר יְהוָה וְנִשְׂא שְׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכֹּן וְאֶת דְּכָא וְשִׁפְל רֹחַ לְהַחֲיוֹת רֹחַ שְׁפָלִים וְלְהַחֲיוֹת לֵב נְדָכָאִים" על פי "בית הלוי" יש לבאר,

שבוודאי מעלה גדולה לקבל פני שכינה , וכי יש דבר גדול יותר מאשר לפגוש את ה' ? אלא שהקב"ה בכבודו ובעצמו שוכן דווקא אצל שפלים ונדכאים, ואם כן עלינו ללכת אחר מידותיו , ולהתחבר מתוך ענווה עם האנשים הפשוטים , לארח אותם ולשמח אותם , ולדעת שהחיבור איתם חשוב בעיני ה' יותר מאשר חיבור עם אנשים גדולים ואפילו יותר מקבלת פני שכינה.

"אל נא תעבור מעל עבדך" (יח, ג')

גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה" (שבת קכז) אם כה גדולה מצווה זו, שאלו לרבי חיים מגריצה, מדוע לא צייתה התורה על מצוות הכנסת אורחים ? והשיב שאילו הייתה מצווה זו תלויה ב"מצוות עשה" היו אנשים מסוגלים לסחוב אורחים בעל כרחם, להאכיל אותם בעל כרחם , ולשלח אותם בעל כרחם - כדי שיוכלו לקיים מצווה נוספת ולהכניס את האורח הבא...

"ויאמר... אל נא תעבר מעל עבדך" (יח, ג) (אבני אזל)

גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה (שבת קכ"ז). גדולה עבודת הכנסתם של זרים תחת כנפי השכינה, מעבודת ההתעלות העצמית בקבלת פני השכינה – בהשגות הא-לוקות.

לכן הקריב אברהם את "קבלת פני השכינה" של עצמו למען מצוות "הכנסת אורחים".

..

"והשענו תחת העץ" (יח, ד) (עובדות והנהגות לבית בריסק)

בשבת פרשת וירא נכנס אחד הנכדים לבקר את הסבא הגדול , מרן הגרי"ז סולובייצ'יק זצוק"ל. ביקש הסבא מהילד שיביא ראייה מן הפרשה שהמלאכים ביקרו אצל אברהם בחג הפסח . השיב הילד: אברהם ביקש מהם "והשענו תחת העץ" - הרי לך מצוות הסיבה... שוב התבקש הילד: וכעת תפריך את הראייה ! השיב הילד: הרי כתוב שהם ביקרו אצלו "כחום היום" - ודין הסיבה הוא רק בלילה...

ויאמרו כן תעשה כאשר דברת (יח' ה') (הרב יעקב חזן)

ופירש הבן איש חי בספרו "עוד יוסף חי" את דברי המדרש שהתכוונו לומר לו כן תעשה סעודה לבן שייולד לך. והקשה הגאון הבא"ח והרי אברהם הציע להם "יקח נא מעט מים" ופת לחם וכי זה סעודה הגונה לברית ומה הם מברכים אותו בכך?? ותירץ על פי משל בעשיר עם הארץ ששלח את בנו ללמוד תורה אצל הרב המקומי לרגל היכנסו לעול תורה ומצוות, כאשר שאל הגביר את הרב כיצד התרשם מחכמת בנו? ענה לו הרב "יתן ה' שאזכה לראות בבני כמו שראיתי בבנך" האב שמח שמחה גדולה, אבל אלו שנכחו במקום תמהו על רבם שאינו ידוע כאיש חנופה והרי הבן היה עם הארץ גמור? אך הרב מיהר לפתור את

התמיהה "כוונתי הייתה כשם שבנו זה חכם מאביו כן אזכה אני לראות את בני חכם ממני,,,"

וזהו שאמרו המלאכים לאברהם כי לא על גוף הסעודה נתכוונו, אלא כשם שזכית עתה ואירחת על שולחנך קדושים וטהורים כן תזכה לכך בסעודת המילה.

"ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו" (בראשית יח' ה')

מדוע אומר אברהם לאורחים "אחר תעבורו" הלא זה נראה כאילו הוא מגרש אותם? מתרץ ה"משך חכמה" על דרך ההלצה: לפי שיטת "היראים" שמי שאוכל אם אינו שותה אינו חייב בברכת המזון לכן אמר להם אברהם: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם" כלומר אתם לכם רק לחם לאכול בלא שתייה, ולכם "אחר תעבורו", תיכף תוכלו ללכת ולא תצטרכו להתעכב ולברך ברכת המזון.

מלאכים בדמות ערביים (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

מתגלגל לו סיפור עתיק ידוע, עד שברבות השנים זכו צדיקים שונים ועליהם הוא מסופר.

הצדיק התהלך בצניעות מעיר לעיר, מבלי להבליט את זהותו ואת תוארו. בהיותו עלום ובלתי מזוהה לא נתקבל בכבוד הראוי, ובעל האכסניה קבע את מקומו 'מאחורי התנור'. והנה, מאן-דהוא מזההו וקורא 'הרי האיש הלז הוא הרב הצדיק שליט"א!'. נחרדו כולם לכבדו כראוי תוך התנצלות על כי עד כאן התייחסו אליו בפשטות.

פתח הצדיק ושאל, מדוע מרעישים כולם אודות מצוות הכנסת האורחים של אברהם אבינו, שטרח ורץ בעת חולשתו, הגיש לבאים 'לשוונות בחרדל' ופעל סביבם בכבוד מופלג, ואילו את מעלתו של לוט בן אחיו מזניחים! הרי לוט רץ אף הוא לקראת שני המלאכים, הכניסם לביתו תוך חירוף נפש מול חוקי סדום! מה ביניהם? משיב הצדיק, תוך תוכחה עדינה לבעלי האכסניה, לוט טרח למען מלאכי השרת, אראלים וקדושים, ואילו אברהם רץ וטרח, השתחוה ושרת, והכול למען שלשה ערביים...

"וימהר אברהם האוהלה.. לושי ועשי עוגות" (י"ח ו')

מעניין לראות שאברהם אבינו אפה עוגות ואילו לוט אפה מצות.

נשאלת השאלה: מדוע בחר אברהם בעוגות ולוט בחר לאפות מצות.

מתרץ בספר מעגלי צדק: מבואר בחז"ל שהמלאכים באו בפסח. וישנה הלכה שאין אופין "פת עבה" בפסח מחשש שמא תחמיץ, ואולם מצינו שבבית המקדש יכלו הכוהנים לאפות פת עבה בפסח כיון שהיו זריזים אין חשש שתחמיץ הפת למרות עובייה...

ועל פי זה הוא מתרץ את שאלתנו: אברהם אבינו זרזי היה, שהרי ממנו למדים אנו את מאמר חז"ל: "זריזים מקדימים למצוות" שנאמר: "וישכם אברהם בבוקר", ולפיכך יכל אברהם לאפות עוגות בפסח - פת עבה, שמחמת זריזותו אין חשש שתחמיץ. אך לוט שלא "הצטיין" בזריזות, היה ביכולתו לאפות רק מצות ולא עוגות מחשש שמא יחמיצו...

כדי לאמוד "מהי זריזות" אצל גדולי ישראל נביא סיפור נפלא: מסופר שעל שולחנו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל התגלו המלצות רבות שכתב במשך שנים לאישים שונים ואלו לא נשלחו ליעדם. כששאלו את הרב לפרש הדבר השיב בפשטות: "דעו! החלטתי ללכת בעקבותיו של הסבא מנובהרדוק - רבי יוסף יוזל הורביץ זצ"ל, מסופר שכאשר הגיע לעיר אדם גדול ונתעורר אצלו ספק אם ללכת לקבל את פניו או להישאר בבית, נהג הוא קודם כל ללבוש את מעיל הפרווה, ולצאת מן הבית אפילו ביום מושלג וקר ולהגיע עד אותו מקום, ושם להחליט אם לקבל את פני אותו נכבד... הדבר נבע מכך, שאם היה שוקל את הדבר בביתו, היה מצטרף צד חזק למערכת השיקולים אודות הקושי והעצלות לצאת ביום זה ובפרט במצבו... ולכן החליט תחילה לצאת לאותו מקום, שמערכת השיקולים תהיה נקייה מכל עצלות" ... אף אני - סיים רבי איסר זלמן - כשמבקשים ממני לכתוב המלצה לדבר מה, תחילה אני מזדרז לכתוב את ההמלצה, בכדי שלא תכנס למערכת השיקולים שלי העצלות שלא לכותבו ולטרוח בדבר. לאחר שאני כותב ואני נקי מעצלות זו, אני שוקל אם ראוי לתת את ההמלצה או להשאירה על שולחני...

זו היא זריזות המונעת עצלות...

ויקה בן בקר רך וטוב (יח, ז)

כפרי אחד שאל את רבי משה צבי מסאווראן: למה כשבן עיר מזדמן לכפר שלנו אנחנו מארחים אותו ומאכילים ומשקים אותו, ואילו כשאחד מן הכפר מגיע לעיר איש אינו מזמין אותו? אמר לו הרב: "אל תצטער בגלל זה, אחי, תמיד זה היה כך. הנה השמים הם בבחינת עיר והארץ בבחינת כפר. כשהמלאכים ירדו מהשמיים לארץ, אברהם אבינו האכיל אותם בלשונות של חרדל, ואילו כשמשה רבנו עלה לשמים, ארבעים יום לא אכל ולא שתה."

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו ("ח ח") (סיפורי צדיקים גיליון 127)

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א נזדמן יחד עם מחותנו הרה"ק רבי חיים מקוסוב זיע"א, רבי חיים היה אוכל כדרכו, ורבי ישראל רק נגע באוכל וטעם משהו, ומיד משך ידו. שאלו רבי חיים למה אינו אוכל? השיב רבי ישראל: כי בשעה שירדנו לעולם הזה התנינו תנאי עם הגוף, שלא ליהנות מהעולם הזה כלום. כשמע זאת רבי חיים משך אף הוא ידו מן הסעודה, שאלו רבי ישראל מרוזין ולמה הוא אינו אוכל? האם גם הוא התנה תנאי כזה? לא התנינו תנאי כזה ענה רבי חיים, אלא בליל שבת אנו אומרים למלאכים "בואכם לשלום", ומיד אומרים "צאתכם לשלום" כי לא נעים לאכול עם מלאכים.

"ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה אורח כנשים" (יח, יא) (תורת הפרשה)

ידועים דברי רבינו האר"י הקדוש זצ"ל, שקוצבים מהשמיים לכל אדם ואדם את כמות הדיבורים שידבר, ולאחר שסיים את הכמות, נפטר מן העולם. ואמרו רבותינו בתלמוד (קידושין מט:): "עשרה קבים של שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו". והנה שרה אמנו זכתה להגיע לזקנה ואריכות ימים, ומשמע מכאן שלא הייתה מדברת הרבה ככל הנשים, אלא הייתה ממעטת בדיבור ולכן זכתה להגיע לשיבה טובה. וזהו שאומר הכתוב: "ואברהם ושרה זקנים באים בימים" - אברהם ושרה זכו להגיע לזקנה, ואם תשאל איך זכתה שרה להגיע לזקנה, והרי כתוב נשים נטלו תשעה קבים? על זה המשיך הכתוב: חדל להיות לשרה אורח נשים" - שרה לא הייתה מדברת ככל הנשים, לכן זכתה להגיע לאריכות ימים...

וּתְצַחֵק שָׂרָה, בְּקִרְבָּהּ לְאִמֶּר: אַחֲרַי בְּלִתִּי הֵיְתָה-לִּי עֶדְנָה, וְאֹדְנִי זָקֵן. (יח' יב) (ישראל גולד)

המלאכים באים לבשר לאברהם ושרה עתידה ללדת בן לשנה הבאה, תגובת שרה היא (פרק יח', פסוק יב) וּתְצַחֵק שָׂרָה, בְּקִרְבָּהּ לְאִמֶּר: אַחֲרַי בְּלִתִּי הֵיְתָה-לִּי עֶדְנָה, וְאֹדְנִי זָקֵן. הקב"ה שואל את אברהם בפסוקים הבאים: יג וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-אַבְרָהָם: לְמָה זֶה צָחֵקָה שָׂרָה לְאִמֶּר, הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד--וְאֲנִי זָקֵנְתִּי. יד הֲיִפְלֵא מִיְהוָה, דָּבָר; לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, כְּעַת חַיָּה--וּלְשָׂרָה בֵּן.

ידוע פירוש רש"י הקדוש המביא את לשון הגמרא (בבא מציעא פז) תנא דבי רבי ישמעאל: גדול שלום: שאפילו הקב"ה שינה בו, שנאמר (בראשית יח), ותצחק שרה בקרבה וגו' וְאֹדְנִי זָקֵן, וכתוב ויאמר ה' אל אברהם וגו' "ואני זקנת". דהיינו, על פי הדרש, שרה לא העלתה על דעתה שיהיה לה ולד בגלל מצבו הפיזי של אברהם (ואדוני זקן), והקב"ה אמר לאברהם ששרה לא האמינה בגלל מצבה היא "ואני זקנת".

שמעתי פירוש אחר: כאשר הקב"ה בא לשנות דברים בדרך פלאית (נס גלוי), הוא, או שליחו לביצוע הנס מתגלה בדמות גיבור צעיר. מאידך, כאשר הקב"ה בא לשנות דברים בדרך הטבע, הוא, או שליחו לביצוע הדבר מתגלה בדמות איש זקן. המלאכים שבאו לבשר את שרה ואברהם היו בדמות אנשים זקנים, לכן שרה לא האמינה והיא אומרת למלאך "אחרי בלותי היתה לי עדנה (נס גלוי), ואדוני (אתה, השליח של הקב"ה) - זקן". אבל הקב"ה אומר לאברהם "למה זה צחקה שרה, האף אומנם אלד, ואני (המלאך - השליח) זקנתי; הייפלא מה דבר?" (האם אני, הקב"ה, לא יכול לשנות את הטבע אפילו כאשר אני מופיע בדמות זקן?).

"ותצחק שרה" (יח, יב) (סיפורי חסידים)

בתו של הרב הקדוש רבי שמואל מקאמינקא ז"ל הייתה עקרה . נזדמן פעם אחת לעיר הצדיק רבי רפאל מברשד ז"ל, ורבי שמואל איננו בביתו. אז נמלכה בתו והלכה לצדיק האורח, וביקשה שיברך אותה שתלד, אמר לה הצדיק: סגולה לבנים היא שמחה. כשבא הרה"ק ר' שמואל לביתו סיפרה לו בתו את דברי הצדיק. אמר לה אביה: דבר זה למד הצדיק מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה – שנאמר: "ותצחק שרה", ואח"כ ילדה את יצחק: ומן הנביאים – שנאמר: "רני עקרה" (ישעיה נד, א) ומן הכתובים – שנאמר: "אם הבנים שמחה" (תהילים קיג, ט). שאלה הבת: כיון ששרה צחקה לשם סגולה, למה זה התרעם הקב"ה עליה? השיב לה אביה: סגולה צריכים לעשות רק כשצדיק מבטיח, אבל כשהקב"ה בעצמו מבטיח אין צורך בסגולות, וזהו חטאה של שרה.

"ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנת" [יח,

יג] (אוצרות הפרשה, גליון 673)

ופרש"י: שינה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה 'ואדוני זקן' (כלומר, שרה תלתה את הזקנה באברהם, ויש בזה משום פגם בכבודו, ומפני השלום שבין איש לאשתו, שינה הכתוב את לשון דיבורה).

מעשה שהיה ביהודי שקנה לאשתו ליום הולדתה טבעת יקרה בשווי 1000 שקלים. והנה, לא עברו אלא יומיים, והאישה איבדה את הטבעת (כנראה מחוץ לבית) בערב שבת קודש. בבית החלה להתלקח אש המחלוקת. הבעל הרבה לגעור באשתו על חוסר זהירותה, ושהיא בגדר 'מאבדת מה שנותנים לה' וכו', ירחם ה'. והאישה גם היא לא עמדה מנגד, והשיבה לבעלה כי הוא האשם בכל (!) משום שלא דקדק לקנות טבעת שמותאמת בדיוק לגודל אצבעה... בנם (שהינו בחור כבן 18) שומע את הדברים הקשים, ומבין כי ככל הנראה האש תמשיך לבעור גם בשבת. חושב הבחור לעצמו, כיצד אוכל להשקיט את המחלוקת? ועלתה הברקה במוחו. מה עשה? ניגש למגירה ונטל את הקבלה של קניית הטבעת. משם רץ אל בית חברו וביקש לקבל הלוואה של 1000 שקלים. משנענע בחיוב, מיהר אל חנות התכשיטים, הציג את הקבלה לפני המוכר ושאל: "האם יש לך טבעת נוספת הזזה לטבעת שנרכשה לפני יומיים?" המוכר השיב בחיוב, "למזלך נותרה עוד טבעת אחת בדיוק כזו!" הבחור הצדיק הניח בחשאי את הטבעת במגירה בה מונחות הפתילות להדלקת נרות השבת, וכעבור זמן מה, כשעמד האב להכין את הנרות, פתח את המגירה ואורו עיניו... "מצאתי! מצאתי!", צעק בשמחה. הבעל ביקש את מחילת אשתו על שחשד בה לשווא, וגם היא ביקשה את סליחתו. והשכינה חזרה לשרות בביתם. ועתה בא הבן ושואל: "האם מותר לי להשיב את ה-1000 שקלים מכספו של אבי, באופן שאטול את הכסף שלא מידיעתו, או שמא יש בכך חשש גזל?" השיב מורנו ורבנו הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א: יש מקום לומר שהיה מותר לבן להוציא את הכסף מהאב, מכיוון שרכישת הטבעת הינה טובתו, שלא ימשיך לעבור על איסורי תורה חמורים, בכך שתהיה מחלוקת בביתו, וגם שיצער את רעייתו. וכמו כן, המריבה בין בני הזוג בערב שבת קודש

וכל שכן בשבת עצמה, חמורה היא מאוד, וכדלהלן: מבואר במשנה ברורה (סי' רס"ב סק"ט), שהזוהר והמקובלים הזהירו מאוד, שלא יהיה שום מחלוקת בשבת ח"ו, ובפרט בין איש לאשתו, וכן מובא במסכת גיטין (דף נ"ב ע"א).

מעשה בשניים שבכל ערב שבת בין השמשות היה השטן מתגרה בהם, והיו רבים ומתקוטטים, ובא רבי מאיר לשם ועיכבם מלריב שלושה ערבי שבתות, ועשו שלום. ושמע רבי מאיר את השטן מתלונן "ווי לי שהוציאנו רבי מאיר מבית זה. " ודברים נוראים מצינו בספר 'כף החיים' לרבנו חיים פלאג' זצ"ל (סי' כ"ז אות ל"ה): "כתב הרב מורה באצבע (לרבינו החיד"א, סי' ק"מ): בהעלות המנחה בערב שבת קודש, הוא עת מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו, והרבה טורח הסטרא אחרא לחרחר ריב. והאיש הירא יכוף את יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום. עד כאן דבריו. ואנכי עבדו מוסיף על דבריו, דאני הגבר ראה עני, שבכל בית שהיה מחלוקת בערב שבת לעת ערב או בליל שבת, היה בדוק ומנוסה כי רעה נגד פניהם, ולא יצאו נקיים באותו שבוע באיזה מקרה רע.

"וְה' אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוֹם"
(בראשית יח, - יז יח)

וצריך להבין, מה עניין זה לזה?! וכי מאחר ואברהם אבינו עתיד להיות לגוי גדול ועצום, נדרש ה' להודיעו על הפיכת סדום? ולגופו של עניין יש עוד לתמוה, הלא עיקר הטעם, שגילה הבורא לאברהם על כוונתו להפוך את סדום ועמורה אדמה וצבויים וצוער, היה בכדי שיתפלל עליהם אברהם להצילם, והלא ידע ה' מראש, כי לא יהיו בה אפילו עשרה צדיקים כדי להותירה על כנה בזכותם, ואם כן, לשם מה הוצרך להודיעו על כך, הלא בין כך ובין לא תועיל תפילתו במאומה?

על שאלה זו מתרץ המגיד מדובנא: משל לשני בני אדם שנכנסו לחנות בגדים, וכל אחד מהם ביקש לקנות בגד לבן שלו. אמר הראשון למוכר: "הב לי בגד שיתאים למידותיו של בני". ענה לו המוכר: "איך אוכל להתאים לו בגד, הלא אינני יודע את מידותיו, האם ארוך הוא או קצר, רזה או עב בשר, האם הוא מעדיף בגד בגון כהה או בהיר? מוטב, שתביא את בנך לכאן ואראהו בעיניי, וכך אוכל להתאים לו בגד הולם."

שמע השני את הדברים, פנה אל המוכר ואמר לו: "אף אני מבקש לקנות בגד לבני, ועל כן אבקשך שתביא לי כמה מיני בגדים בכמה מידות וצבעים שונים". תהה המוכר: "מדוע תעשה כן, אף לך אייעץ להביא את בנך הנה, כדי שאבחר לו בגד שיתאים למידותיו".

השיב האיש: "העצה שייעצת לחברי הייתה נכונה עבורו, כי הוא - בן יחיד יש לו, ואם לא יתאים לו הבגד - הרי לא יהיה מי שילבישנו. מה שאין כן אני, שהבורא זיכני ובנים רבים יש לי, זה שונה מזה, ולכן יכול אני לקנות כמה מיני בגדים, ואם בגד אחד לא יתאים לראשון - יתאים לשני, ואם לא לשני - לשלישי". "וְה' אָמַר הַמַּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה" (בראשית יח, יז) כדי שירבה עליהם בתפילה. ואף על פי שגלוי וידוע לפני ה',

שתפילתו של אברהם לא תועיל מאומה לאנשי סדום, כי אין בהם אפילו עשרה צדיקים, שיגנו על העיר, מכל מקום יש תועלת בתפילתו, שהרי "וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם" (בראשית יח, - יז יח) ואם לא תועיל תפילתו להם, אזי היא תועיל לדורות הבאים.

"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו גו" [יח, יט]. בחינוך ילדים – שמאל דוחה וימין מקרבת. (ברכת דוד)

רש"י בפירושו לתורה מלמדנו שהמחבר את האדם ומקרבנו, זו הדרך הנכונה לקרב את האדם לתורה ולהחזירו לדרך הישר. דוגמא להדרכה לחינוך טהור ויראת שמיים של הבנים והבנות נוכל ללמוד מהרבנית זילברשטיין ע"ה בדרך בה חונכה את בניה ואין פלא שכל בניה ובעלה הם תלמידי חכמים מופלגים בתורה. פרק נפלא בחינוך הילדים נוכל ללמוד מלשונה הזך וטהור. הרבנית זילברשטיין ע"ה נהגה לדבר על ילדיה בדרך חינוכית ייחודית באמצעות ציווי התורה, וכך סיפר בנה, הרב אברהם-יעקב זילברשטיין שליט"א: אימא ע"ה מעולם לא אמרה לנו "גשו לאכול", אלא "גשו ליטול ידיים". כמו כן, לפני שעלינו על יצוענו לא אמרה "לכו לישון" אלא "אמרו קריאת שמע".

בעל ה"קהילות יעקב" זצוק"ל רשם כמה עצות נפלאות בחינוך הילדים, המתאימות מאוד לדורנו אנו: א. יד רכה ובדרך נועם. ב. ללמוד מוסר עם הילדים כל יום כעשר דקות. ג. להחדיר בהם שאין העולם הפקר. יש שכר ועונש. ד. לא להתיימש, למרות הקושי בחינוך. ה. לחיות ולהרגיש את התלמידים. אם התלמיד מתרשל, לחקור אצל התלמיד סיבת הדבר, וזה מביא לקשר ואהבה עם התלמידים, וברור שזה שייך גם לגבי הורים ותלמידים.

הרי לפנינו מעשה נפלא – כפי שנמצא ב"ספר הדורות" – על ילד שובב שהוריו "הרימו ידיים" בחינוכו: בת הייתה לו לקצב של קורדובה בספרד, בת מיוחדת, צדיקה ויראת ה' שכל חפצה הוא לזכות בחתן תלמיד-חכם שילמד תורה מבוקר עד ערב. אביה הקצב, שהיה עובד קשה למחייתו, דווקא ציפה שחתנו יוכל לסייע לו בעבודתו ואף בתו תוכל להתפרנס בכבוד. אך שאיפתה של בתו הייתה שונה משלו. כל חלומה הוא, כאמור, לזכות בחתן בן תורה והיא מוכנה למסור נפשה כדי להקים בית של תורה.

בעיר הסמוכה, מדריד, יושב לו תלמיד-חכם, מיימון בן עובדיה, ועוסק בתורה, מסתפק בפת במלח ומלבד הלימוד אין דבר אחר שמעסיק אותו. השדכנים כבר הפסיקו להתעניין בו כיוון שתמיד דחה את הצעותיהם בטענה שעדיין לא הגיע זמנו וכי הוא עוד רוצה להספיק ולמלא כרסו בתורה. באחד הלילות חולם מיימון בן עובדיה חלום בו אדם נשוא פנים ניגלה אליו ואומר לו: "הגיעה שעתך לישא אישה. לך לעיר הסמוכה קורדובה ושם בתו של הקצב היא האישה הראויה לך משמיים!" בתחילה ביטל בהינף יד את החלום בטענה ש"חלומות שווא ידברון", אך משחזר החלום בשנית ובשלישית, החליט מיימון ללכת לקורדובה ולחפש אחר בת הקצב "המיועדת לו". ואכן משהגיע לקורדובה שאל על בתו של הקצב אחר שהבין שכנראה אודותיה דיבר איש החלומות. הוא עוד הבין שאכן

מה' יצא הדבר והיא זו המיועדת לו. תוך זמן קצר הם באו בברית הנישואין ואכן הם מאושרים על הזכות שנקרתה בדרכם.

כצפוי, מיימון בן עובדיה המשיך והתמיד לילה ויום בתלמודו ורעייתו התמוגגה מאושר כי חלומה התגשם. היא ראתה זכות לשרת אדם גדול בתורה, להכין את ארוחותיו, לכבס את בגדיו ובתמורה – שיניח לה להאזין לקול לימודו. לאחר שנה זכתה ללדת את בנה בכורה ותקשה בלידתה. זמן קצר לאחר שנולד הבן היא הספיקה לראותו ולברכו ו... מיד נפחה את נשמתה. בגיל שמונה ימים הוכנס הבן בבריתו של אברהם אבינו וייקרא שמו בישראל משה.

בהיות משה בן חמש שנים נשא אביו אישה שנייה וזו העמידה לו בנים ובנות. לילד החורג שלה, משה, התייחסה כמצוות אנשים מלומדה. ומשה הקטן אינו עושה נחת רוח להוריו. הוא מכונה "בן הקצב" והופך לבור בעיני כל. ילד שגדל ללא אהבת אימא, משתובב, אינו רוצה ללמוד, ממרר את חיי האב עד שהם אינם יכולים עוד ומחליטים לשלחו לגדול אצל הסבא, שאולי הוא יוכל לטפל בו ו"להחזירו למוטב". הם הרימו ידיים. גם שם אצל סבו משה לא רגע ולא שקט. הוא לא נתן לסבו רגע אחד של נחת וגרם לו לסבל רב. עד שיום אחד הוא שמע את הסבתא אומרת לבעלה: "הילד הזה הוא בן נעוות המרדות! די, הוצא אותו מביתנו ושילך לו ויעזוב אותנו בשקט לנפשנו. אני לא רוצה לראותו יותר כאן." משה הקטן שומע את המילים הקשות ומחליט לא לשהות בבית זה יותר. הוא קופץ מהחלון והולך לו לדרכו. בלילה הוא הגיע למקום שנקרא גאש. שם הוא נכנס לבית הכנסת, יושב בפנינה ונרדם מיד מעייפות. רב העיר ראה אותו למחרת בבוקר וליבו נכמר עליו. הוא מזמינו לביתו ומתייחס אליו כבנו יחידו ממש. עם הזמן התרשם הרב שמשה הוא בעל שכל חריף מאוד שאין כמותו. הוא מקרבו, מלטפו, מקרין לו חום ואהבה אין קץ ומשה משיב לו אהבה ומשקיע את כל כוחותיו בלימוד התורה. רבו, רבה של העיר גאש, המכונה הר"י מגאש, מרגיש כי גדל וצומח כאן ילד שעוד יהיה לתלמיד-חכם עצום.

משה מגיע לגיל 18 והגיעה עת חופתו. הר"י מגאש לא ניסה ללחוץ עליו שיחשוף את עברו מילדות, וכל שידע ממנו הוא שאמו מתה בלידתו ואביו נשא אישה אחרת שלא התייחסה אליו כבנה. הר"י מגאש מציע לעלם משה שיחזור לעיר אביו ומוסר בידו מכתב לראש הקהל על מנת שיתארח במדריד וישא שם את דרשת השבת. וכך היה. רב המקום שומע את דרשותיו של הבחור הצעיר בהן הוא משייט בסוגיות רבות בש"ס תוך ציון מראי מקומות, מביא סימוכין מראשונים ואחרונים, מדרשים ומפרשים ומאות המתפללים השתוקקו לשמוע כל מילה היוצאת מפיו.

רבה של מדריד, שאירח את הבחור לסעודות שבת, וזכה גם בשולחנו לשמוע "פה מפיק מרגליות" זה, לא היסס וכבר במוצאי השבת הציע את בתו לעילוי מקורדובה. משה התאפק מלבכות כיוסף בשעתו ואז הוא אמר לרבה של מדריד: "אינך מכירני? אני הוא בנך יחידך משה ש... לא כל כך אהבת. גדלתי אצל הר"י מגאש והוא היה אבי החורג כל השנים האלו שנעדרתי מכאן. כעת באתי לשאול אם תקבלני חזרה אל ביתך..." "ראוי אתה

שאקבלך לאחר שזכיתי לשמוע את דרשותיך!" – אמר הרב בהתרגשות רבה. אותו משה הוא לא אחר מאשר משה בן מיימון – הרמב"ם, הנשר הגדול.

ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה (יח כא) (מר רפאל ירקוני)

"הבאה אלי עשו וכו' ורבותינו דרשו הכצעקתה צעקת ריבה אחת שהרגוה במיתה משונה על שנתה מזון לעני וכו' (רש"י).

מדוע דווקא המעשה באותה ריבה גרם להם שיחרצו את גזר דינם לרעה, והלוא אנשי סדום היו רעים וחטאים כבר ממעשים אחרים שעשו כפי שרואים אנו במה שביקשו לעשות לאורחיו של לוט, ומדוע דווקא מעשה זה החמיר את מצבם.

והנה יש עלינו עוד להבין, דמבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' תשובה) דאם דנים את כל המדינות יחד, ונמצא שרבים זכויותיהם מעוונותיהם אך מתוכם יש מדינה אחת שעוונותיה מרובות אותה מדינה ניצלת בתוך שאר המדינות, עפ"ז קשה מדוע לא ניצלו אנשי סדום אף שעוונותיהם היו מרובים בתוך שאר המדינות. אלא די"ל דאימתי אמרי' דאותה מדינה ניצלת בתוך שאר כל המדינות, דווקא אם אף מדינה זו קשורה לשאר המדינות, אך אם מדינה זו בדלה לעצמה ואינה נותנה לזרים להיכנס בתוכה, בכך הוציאה את עצמה מן הכלל ונידונת בנפרד ובודקים את זכויותיה כנגד עוונותיה.

בכל מעשה הרשעות שאנשי סדום עשו עדיין לא היה בזה כדי לבודד אותה מתוך הכלל, אך בזה שהרשיעו את הנערה בפרשת פת הלחם שנתנה לעני בודדו את עצמם משאר כל המדינות, ועתה אינם נדונים ביחד עימם אלא כמדינה נפרדת, ועכשיו שוקלים את זכויותיהם על עוונותיהם. לפיכך דווקא מעשה זה באותה ריבה גרמה להם שיחרצו את גזר דינם לרעה. כי במעשה זה גרמו לעצמם שידונו בנפרד.

ואנכי עפר ואפר י"ח - כ"ז

מסופר על הגה"ק רבי חיים רפפורט זיע"א רבה של לבוב, שחילוקי דעות הייתה קיימת בינו לבין הבעל שם טוב הקדוש זיע"א. באחד הימים בעת שישב רבי חיים לבדו בבית המדרש והגה בתלמודו, נכנס פנימה אדם אורח, ורבי חיים קידם את פניו בברכת שלום, ואז שאלו רבי חיים מי אתה? השיב האורח, אנכי עפר ואפר. ומי אתה ומה אתה? שאלו האורח. גם אנכי עפר ואפר השיב רבי חיים. אם כך, אמר האורח, מדוע תשרור מחלוקת בין עפר ואפר? הבין הגאון רבי חיים כי האורח אינו אלא הבעל שם טוב הקדוש, והשיב, אכן אין טעם שתשרור מחלוקת, ומאז שרר השלום בין שני הצדיקים.

”סורו נא אל בית עבדכם” (יט, ב) (בשם חסיד אחד)

למה אמר אברהם ”אל נא תעבור מעל עבדך” ולא הזכיר ”בית”? מכיוון שכשהיה אורח בא אל אברהם אבינו, מיד חדל אברהם מלהיות בעל הבית, כי אם היה מעמיד את כל הבית לרשותו של האורח והופך להיות משרת בלבד. . .

”אולי יש עשרה צדיקים” (ספר דרש מדרכי)

שאלה: מה אכפת לאברהם שימותו הרשעים הללו? הרי אנשים סדום רעים וחטאים לה' מאוד?! תירוץ: לאברהם לא היה אכפת שימותו, אלא שהיה כתוב למעלה שאם יש עשרה צדיקים בעיר (לעתיד לבוא לא יחריבו עיר אם יש שם עשרה צדיקים) וזה מה שהוא רצה שיהיה כתוב בשמים כדי שאם בניו יחטאו - לא יחריבו אם יש מניין צדיקים...

אל תביט אחריו ואל תעמוד בכל הככר וגו' (יט. יז) (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל)

אפשר לפרש הטעם שנאסר עליו להביט לאחוריו, שזה מדה כנגד מדה. כיון שההבטה גרמה ללוט להגיע אל סדום ועמורה, כמו שכתוב (לעיל י"ג י"א-א): ”וישא לוט את עינו וירא את כל ככר הירדן וגו' ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן” וגו', לכן הזהירו המלאך שלא להביט אחוריו, כי בגלל זה אתה נמצא פה, ואם לא היית הולך אחר עיניך לא היית מתיישב בסדום.

אל תביט אחריו ואל תעמד בכל הככר ההרה המלט (יט, יז)

מובא בספר 'שפתי דעת' לבעל ה'כלי יקר': לוט היה בעל צדקה ביחס לאנשי סדום שהיו רחוקים מן הצדקה. והיה לוט סבור שדי לו בזה שהוא צדיק ביחס אליהם, ועל כן לא ראה צורך לשפר ולתקן עצמו עוד יותר, והתיר לעצמו להישאר במצבו. אמר לו המלאך: ”אל תביט אחריו” - אל מעשי סדום הגרועים ממך ואל תסתפק להיות צדיק ביחס אליהם, אלא ”ההרה המלט” - הבט אל אברהם הצדיק והשתדל להתעלות כמעלותיו.

כדאי להזכיר בעניין זה את הפרוש הנפלא על המלים ”בשמים ממעל ועל הארץ מתחת”. בנוגע לעניינים שמימיים רוחניים, תמיד תסתכל מי למעלה ממך ותשאף להגיע לדרגתו. לעמת זאת, בעניינים ארציים וגשמיים-”מתחת”, היינו, תראה את אלה שיש להם פחות ממך ותהיה מרוצה ממה שיש.

”אל תביט מאחריך ותבט מאשתו מאחוריו ותהי נציב מלח” (יט, כו)

פירש הרה"ק הבעש"ט זי"ע אל תביט אחריו, כלומר אל תסתכל ותתבונן בבחינת אחוריים שלך, במה שנכשלת והסתבכת, רק ”ההרה המלט”, תביט על העתיד ותנסה למצוא לך מקום מחסה ומסתור לעתיד טוב יותר, כי זה כלל גדול בתורה לא להיבהל מניסיונות אלא לברוח מן הרע ולהתעסק בטוב. וכמו אחד שנוסע ברכב אם כל הזמן

יסתכל ויעיין במראות בצדדים לבסוף ח"ו יגיע לתאונה, כי צריכים להסתכל לראות אם מישהו מפריע אבל לא להשאיר את הראש כל הזמן מאחור, אלא הכוונה הוא להתקדם.

וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר (כ', א),

ויש לשאול: למה חשוב לתורה לומר לנו היכן ממוקמת העיר 'גרר' דהיינו 'בין קדש ובין שור'? רבנו יוסף חיים בעל ה'בן איש חי' זצ"ל מסביר נפלא: המילה 'קדש' עולה בגימטרייה 404 והמילה 'שור' עולה בגימטרייה 506 וההפרש ביניהם הוא 102 שזה עולה בגימטרייה 'אמונה'. התורה הקדושה נותנת לנו להבין כיצד עמד אברהם אבינו בכל הניסיונות שהוא נגרר אליהם (גרר?) התשובה היא: בזכות האמונה שכל מה שעבר עליו הוא מאת ה' והכל בסוף בוודאי לטובה.

רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי (כ-יא) (ישראל גולד)

המגיד הירושלמי, רבי שבתי יודלביץ זצ"ל, פגש פעם אחת שוטר שאינו שומר תורה ומצוות, בן גילו, והתפתחה ביניהם שיחה על מצב הדור. פתח השוטר ואמר: "יודע אתה, לא חלמנו שתהיה כזו הידרדרות. חשבנו, נקים מדינה חופשית, שלא ישמרו בה שבת, לא יניחו תפילין. אבל עד כדי כך?! מי חלם שתהיה כזו אלימות, מי חלם שאנשים יהיו כה מושחתים!" חייך ר' שבתי יודלביץ וענה: אמשול לך משל. לא מזמן הזדמנתי לבניין 'כל בו שלום' בתל אביב (בזמנו, הבניין אז היה הגבוה ביותר בארץ), והנה להפתעתי, רואה אני יהודי עומד על המרפסת בקומה השלושים, מוציא רגל אחת החוצה, ועוד רגל... צעקתי לעברו: "הלו, מה אתה עושה?" אמר לי: "אני קופץ למטה". אמרתי לו: "השתגעתי? הרי בקפיצה כזו מגבה שלשים קומות, אפילו עם שפכטל לא יצליחו 'לגרד' אותך מהמדרכה"... והלה עונה בניחותא: "אל דאגה, אני קופץ רק שתי קומות ונעצר"...

האם יתכן כדבר הזה - לקפץ 'רק' שתי קומות ואז להחליט שהנפילה נעצרת?! ומה חשבת, ידידי השוטר, שההידרדרות תיעצר באיזה מקום? שאת הצד הימני של לוחות הברית - הציוויים שבין אדם למקום - לא יקימו, ואלו את הצד השמאלי - הציוויים שבין אדם לחברו - כן? דע לך שהדבר לא יתכן. "כי אמרתי רק אין יראת א-לקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי". אם הם עושים להם עגל מסכה הרי בהכרח גם "ויקמו לצחק", היו שם גם עוונות חמורים של גלוי עריות ושפיכות דמים. לא שייך האחד בלי השני. אין כזה דבר שאדם יעבר רק על מצוות שבין אדם למקום. בסוף הוא ידרדר גם בעניינים שבין אדם לחברו. "רק אין יראת א-לקים במקום הזה והרגוני".

כעין זה כתב החתם סופר על הפסוק, "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו" (ויקרא ה-כא): פסוק זה רומז לאלה הטוענים, שאמנם אין הם מקימים מצוות אבל מקפידים על 'בין אדם לחברו', שלבסוף יגיעו למצב של "וכחש בעמיתו". טעות היא לחשב שכביכול נתן לשמר רק על חלק המצוות שבין אדם לחברו, כי מי שאינו ירא שמים, סופו שיתדרדר גם בקיום המצוות שבין אדם לחברו.

"וה' פקד את שרה כאשר אמר" [כא, א]. סגולת הוויתור. (ופריו מתוק)

מעשה שהיה ביהודי שטרם זכה להיפקד בזרע של קיימא, וכבר עברו 16 שנה מנישואיו! והנה, ביום א' דראש השנה, החליט לקנות 'מפטיר חנה', הידוע בסגולתו להיפקד בבנים. היה זה בראש השנה שחל בשבת, בו יש שבעה קרואים, וכאשר עמד אחד המתפללים לעלות לעליית שישי, ניגש אליו לפתע אחיו ואמר לו: "אני קניתי שביעי, ואיך אעלה אחריך?" (הרי אין עולים לתורה שני אחים זה אחר זה, כמבואר באו"ח קמ"א-ו'). מכיוון שבבית הכנסת ההוא אין נהוג לעשות 'הוספות' בקריאת התורה, פנה אפוא ה'שביעי' אל מיודענו שקנה מפטיר (השניים לא הכירו זה את זה), שטח לפניו את הבעיה שנתגלתה עם אחיו, וביקש: "תוכל בבקשה להחליף עמי את העליות... תעלה אתה שביעי ואני אעלה מפטיר?...". (השואל לא ידע כמובן שבעל המפטיר הוא חשוך-בנים, ולכן קנה דווקא את המפטיר). האיש שקנה את המפטיר נדהם למשמע השאלה, וחשב בליבו: הרי כל חפצי היה במפטיר חנה, וכמה מאמצים עשיתי עד שהשגתי אותו, ואיך אוותר עכשיו על המציאה הגדולה הזו! אך בכל זאת השיב בחיוב: "בבקשה, תוכל לעלות במקומי". ואכן כך היה; חשוך-הבנים עלה לשביעי, והאח שקנה את השביעי עלה למפטיר חנה.

לאחר התפילה, חשב אותו אח בליבו, מה עשיתי, איך עלה על דעתי לבקש מהיהודי לוותר על המפטיר, ואולי רצה דווקא בעלייה זו?... תוך כדי הדברים, פונה אליו מאן - דהוא ולוחש באוזניו: "לא נעים לי לומר, אך פלוני שרכש מפטיר חנה, הינו חשוך בנים, וממתין לישועה כבר 16 שנה...". כעת האיש הזדעזע וליבו נקרע לגזרים. הוא מיהר לפנות אל חשוך-הבנים ולהתנצל, "איני יודע איך אמצא כפרה למעשה החמור שעשיתי...". ברם, הלה הרגיעו: "אין על מה להתנצל, עשיתי זאת בלב שלם... ראה נא, כבר ניסיתי סגולות רבות כדי להיפקד, אך עדיין לא ניסיתי את סגולת הוויתור".

חלפה שנה מאז המעשה. ביום א' דראש השנה מגיע אותו חשוך-הבנים לבית הכנסת, ובפתח ממתין לו היהודי שעלה אשתקד במקומו למפטיר חנה, ואומר לו בבכי: "תראה, במשך כל השנה כולה אני 'סוחר' את הדבר הנורא שעשיתי לך לפני שנה. ליבי נקפני ממש יום יום... אל תקנה מפטיר חנה היום, החלטתי לקנות עבורך השנה את המפטיר מכספי...". "לא צריך, לא צריך, הכל בסדר" קטעו האיש. אך הלה ממשיך להתעקש: "אתה חייב לקבל ממני את המפטיר, אולי בכך תהיה לי כפרה על מעשיי". - "אבל אני מסביר לך ידידי היקר - לא צריך!". - "מה פרוש לא צריך?! חשוך-הבנים דאשתקד מחייך מלוא פיו ומשיב: "לפני שלושה חודשים נולדו לי בסייעתא דשמיא תאומים!..."

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר ציוה אותו א-לקים (כא', ד) (הרב ברוך בוקרה שליט"א)

מדוע נאמר "בן שמונת ימים" ולא בן שמונה ימים? מתרץ באופן מתוק מדבש רבי שלמה מלנטשנא זיע"א (דברי תורה לפ"ש) בהקדים מעשה ב"קדושת לוי" שאמרו עליו את הפסוק "בבוקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בוקר" בדרך של ברכה: "בבוקר

תאמר מי יתן ערב" בכל ערב פסח בבוקר, היה ה"קדושת לוי" אחוז סרעפים ומשתוקק "מי יתן ערב" – ליל הסדר. ובכל ליל סוכות היה משתוקק ועורג "מי יתן בוקר" – נטילת לולב. וזאת מעוצמת אהבת המצוות שבערה בו.

אברהם אבינו, מרגע לידת יצחק, השתוקק בכל רגע מתי אוכל כבר למול את יצחק? ומבחינתו היה שמח בכל יום לבצע את המילה. וידוע, שמחשבה טובה מצטרפת למעשה. לפי זה יוצא שהקב"ה החשיב לאברהם כאילו מל את יצחק בכל יום משמונת הימים. וזהו "וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים", בכל יום נחשב כאילו מל את בנו מגודל רצונו לקיים את ציווי ה'...

הניקה בנים שרה (כא' ז') (הרב יעקב חן)

ופירש"י מהו לשון בנים רבים? אלא שביום המשתה הביאו השרות את בניהן עמהן והניקה אותן שהיו אומרות לא ילדה שרה אלא הביאה אסופי מן השוק.

בעל ה'אבני נזר' נסע פעם ברכבת, היו שם כמה יהודים משכילים שאכלו 'שקצים', בראותם את האבני נזר לגלגו "כל השנה אנו באים לאכול את השיריים שלך אולי הפעם תאכל אתה את השירים שלנו? אמר להם ה"אבני נזר" כרגע תירצתם לי קושיא שהייתה קשה לי הרבה זמן, אברהם ושרה עושים משתה ליצחק, מתי? "ביום הגמל את יצחק" אחרי שיצחק נגמל בגיל שנתיים. מדוע לא עשו את המשתה מיד כשנולד יצחק ומראים לכולם ששרה מניקה? אלא, שאם היו עושים את המשתה בעוד יצחק יונק ושרה הייתה מניקה גם את ה'שקצים' הגויים הקטנים יוצא שבעצם אח"כ יצחק ינק את השיריים של השקצים, לזאת לא הסכימו אברהם ושרה. רק כשיצחק נגמל בגיל שנתיים אז הביאו את הגויים למשתה כדי שהם יאכלו את השיריים של יצחק,,, והמשכילים' טמנו ראשם בקרקע.

ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק (כא', ט') (הרב ברוך בוקרה שליט"א)

עיננו הרואות שבני ישמעאל אינם נאמנים ולא עמדו בשום הסכם שנחתם איתם, וזהו "ותרא שרה את בן הגר המצרי (= ישמעאל)... מצחק" – עושה צחוק מבניה, חותם הסכמים ומפר אותם. ההסכמים המפורסמים ביותר היו "הסכמי אוסלו" שבעטיים נותקו המוני יהודים מבתיהם ואותם מפרים בני ישמעאל השכם והערב, ומנסים ללא הרף להרוג ולפגוע בנו.

רמז לכך, אומר ה"שערי נסים", "מצחק" = 238. בדיוק בגימטרייה "הסכמי אוסלו" (238) וכן בגימטרייה "להרג" (238).

חכמתה של אמא (כ"א, י') (הרב ד"ר רונן לובין)

נגיעה בפרשה

הוויכוח של אברהם עם שרה על גירוש ישמעאל מעלה תובנות שונות לגבי הכרעות חינוכיות וקבלת החלטות בידי שני בני הזוג. כן, מסתבר שלא תמיד הגבר הוא הצודק בבית. מספרים על זוג שלא הפסיק להתווכח ולריב עד שלבסוף פנו לייעוץ. כשהגיעו לייעוץ כל אחד מהם התלונן על כך שהאחר כלל לא מקשיב לו. פנה אליהם היועץ והציע פתרון: "שבוע אתה תיתן לה לדבר והיא תקשיב, ושבוע את תדברי והיא יקשיב". כעבור חודש חזר הזוג לפגישה עם היועץ. "איך השיטה שלי עובדת"? פנה אליהם היועץ בחיך. הגבר ענה ללא היסוס: "שבוע אני דיברתי והיא הקשיבה, שבוע היא דיברה ואני הקשבתי, ושבועיים שנינו דיברנו - והשכנים הקשיבו" ... אכן, בין בני זוג עלולות להיות תקלות בתקשורת. זה קורה במשפחות הכי טובות.

אחד האתגרים החשובים בחיי הנישואין הוא למצוא את הדרך להתגבר על אי-הבנות ואי-הסכמות, וליצור דפוסי התנהלות תקינים לקבלת החלטות במצבים של חילוקי דעות.

השפעה שלילית

פרשת 'זירא' מפגישה אותנו עם מקרה בו התגלעו חילוקי דעות בין האבא והאימא של כולנו, אברהם ושרה. שָׁרָה ראתה אֶת בֶּן הָגֵר הַמְצִרִית מְצַחֵק. לא ברור מה היה טיבו של צחוק זה, ובקרב הפרשנים ישנם פירושים מפירושים שונים. החל מאלה הסוברים שמדובר צחוקים סתמיים כדרכם של ילדים (אבן עזרא), המשך בגורסים שמדובר בקריאת תיגר של ישמעאל על זכות הבכורה של יצחק (רשב"ם, רמב"ן) וכלה בטוענים שהמילה צחוק רומזת לשלוש העבירות החמורות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים (חז"ל בתוספתא ובבראשית רבה ורש"י). כך או כך מסקנתה של שרה היא נחרצת וחד-משמעית: "וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרְשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ". אברהם, לעומת זאת מתקשה לקבל את גזרת הגירוש של רעייתו: "וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנוֹ". הוראת ה' "כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמֶר אֵלַיךְ שָׁרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע" מלמדת ששרה צדקה, וכי מעשיו של ישמעאל הצדיקו את הרחקתו.

השקפות שונות

ממה נבעו חילוקי הדעות בין אברהם לשרה? האם אברהם לא היה ער לסכנות עליהן הצביעה שרה אשתו? האם היה מודע לסכנות אלה, אך סבר שיש למצוא להם פתרונות אחרים? לשאלות אלה אין תשובה ברורה במקרא, אך ניתן להציע מספר כיווני תשובה אפשריים: ראשית, ישמעאל היה בנו של אברהם, אך לא בנה של שרה. קל לשרה להחליט על גירוש צרתה עם בנה, אך קשה הדבר מאוד לאבא אברהם. ייתכן אפוא שאברהם מודע לחלוטין להתנהגותו השלילית של ישמעאל, אולם אינו מוכן לוותר על בנו ולנקוט כלפיו צעד כה חריף כמו גירוש מהבית.

אפשרות אחרת היא שהתנגדות אברהם לגירוש לא נבעה ממניע אישי אלא מהפילוסופיה החינוכית שלו. אברהם התאפיין לכל אורך חייו בגישה של קבלת האחר תוך אמונה ביכולת לשנותו לטובה על-ידי השפעה חיובית. כך הוא עשה נפשות עוד בחרן, כך נהג לפתוח את אוהלו לארבע רוחות השמים, ולקלוט אל תוכו אנשים מכל הסוגים ומכל מאמינים שהוא, ואף שלושה עוברי אורח שנראו כעובדי עבודה זרה והגיעו בתזמון בלתי מוצלח במיוחד זכו לקבלת פנים מלכותית באוהלו.

זאת ועוד: דרכו של אברהם היא ללמד זכות אף על הרשעים הגדולים ביותר, כפי שמשתקף מהוויכוח הנועז להתווכח שניהל עם קונו במטרה להציל את אנשי סדום. אך טבעי אפוא, שאברהם יחפש לראות את הטוב גם בישמעאל, ויאמין שניתן להשפיע על רוחו ולשנות את דרכו. אברהם, לפי פרשנות זו, מתנגד באופן עקרוני-אידיאולוגי לצעדי ענישה תקיפים בחינוך, הוא אינו תומך בהרחקת תלמידים מבית הספר או מהישיבה, ובוודאי שאינו מוכן לגרש ילדים מביתם.

ניסיון אישי

אפשרות נוספת שברצוני להציע היא שאברהם סבל מבעיית הכחשה, שהיא בעיה המוכרת היטב להורים ולמורים. הילד עושה צרות, אבל ההורים ממאנים לראות. לפעמים כולם יודעים שהילד הוא עושה צרות סדרתי, המורים בבית הספר מתקשים להכיל את התנהגותו, ילדים אחרים סובלים מנחת זרועו, ורק הורי הילד הבעייתי לא מבינים מה רוצים ממנו: "הוא הרי ילד כל כך נחמד ומתוק, ממש נופת צופים", הם קובעים. "לא נופת אלא טינופת" מטיח בהם מורה עצבני במיוחד (שכנראה לא מקבל תנאי שכר נאותים). אבל הם בשלהם: "בבית הוא ילד זהב, ואם בבית הספר יש אתו בעיות, הרי הן באשמת המורים או המנהל, הרשות המקומית או משרד החינוך". אברהם בוודאי לא האשים את המערכת, אבל ייתכן שמשוהו של הכחשה היה גם אצלו במידה מסוימת, והוא לא ראה את מה שראתה אשתו.

ד. ייתכן עוד שהניסיון האישי של אברהם גרם להסתייגותו מהגירוש. לאור ניסיונו שלו הוא סבור שלא צריך להתרגש מהשפעה סביבתית שלילית, ויצחק יוכל לגדול לתפארת חרף מעשיו והתנהגותו של ישמעאל אחיו. אברהם הרי התנסה בחייו האישיים בהליכה נגד הזרם. כמי שהגיע מרקע אלילי וידע לעמוד על דעתו, לבדל עצמו מהסביבה ולעצב את אישיותו באופן עצמאי, סבר אברהם שגם יצחק יצליח לצחוק על סביבתו, יתנתק מהשפעת ישמעאל ויפתח חשיבה אישית ודפוסי התנהגות עצמאיים.

הזדהות לא במקום

לפי הסבר אחרון זה הטעות של אברהם נעוצה בבעיית ההזדהות שלו עם בנו, בעיה המוכרת היטב לאנשי חינוך ששומעים לא פעם את האמירה: "לא נורא, גם אני הייתי כזה". לא פעם הורים טועים בחינוך ילדיהם בגין חוסר ההבנה שלהם שיש לבן אישיות

שונה, שהוא חי בתנאי סביבה שונים, או שהוא מתמודד עם אתגרים שונים מאלה שעמדו בפניהם.

מה שהצליח בחיי האב לא בהכרח יעלה יפה בחיי הבן. אם האב למד בבית ספר חילוני או לא תורני ויצא שומר מצוות לתפארת, אין זה מלמד בהכרח שכך יקרה גם אצל בנו.

לפעמים האבא אומר: "לא נורא שהוא חלש בגמרא, גם אני לא אהבתי גמרא בבית ספר, והיום אני מעביר שיעורים בדף היומי". האבא הזה ממאן להבין שבנו גדל בתנאים שונים, יש לו כישורים אחרים והוא מתמודד עם ניסיונות ואתגרים אחרים לחלוטין. אברהם רואה את יצחק כמי שדומה לו אפילו באופן פיזי כשתי טיפות מים, כדברי חז"ל, וסבור שהוא השתקפות של בבואתו הרוחנית. אולם שרה מבינה שהבן הוא אישיות שונה ועצמאית, וכי עליו לעבור דרך אחרת מזו של אביו.

הכרעות קשות

יהא אשר יהא ההסבר להסתייגות אברהם מגירוש ישמעאל, הוויכוח בין אבינו ואמנו הראשונים הסתיים ב"כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". אברהם קיבל עליו את הדין, השכים בבוקר, ובניגוד להבנתו, צייד את הגר בסנדוויץ" ובמימיה ושלח אותה עם ישמעאל למדבר באר-שבע.

יהיה מי שימצא בכך אסמכתא מקראית לחלוקה הקיימת אצל הרבה זוגות, שהגבר "מחליט" על כל הדברים הגדולים החשובים, כגון: האם צריך לתקוף את איראן? האם מוצדק להשבית את המשק? האם כדאי להשקיע במשלוח חללית למאדים? ועוד כיוצא באלה החלטות גורליות שהעולם מחכה בהן למוצא פיו. האישה, לעומת זאת, מחליטה בדברים הקטנים: היכן ילמדו הילדים? לאיזה טיפול רפואי צריך לפנות? האם נוסעים לשבת? ועוד ועוד ועוד...

אנחנו בכל אופן מקשיבים לקולות שעולים מביתם של אברהם ושרה, ומסיקים מהם כמה תובנות חשובות: אנו מבינים שצריך לראות את המציאות החינוכית ואת בעיותיה כפי שהן, ללא הכחשה וללא אשליה. אנו מבינים שחינוך תובע לעיתים הכרעות קשות. בוודאי לא הרחקה מהבית, שהרי לנו אין קול א-לוהי שמכוון אותנו למעשים חריגים כמו שהיה לאברהם. אולם לעיתים יש צורך בנקיטת צעדים שיש בהם ממידת הדין המאזנת את מידת הרחמים והחסד. מעבר לכך, אנו מבינים שבדיאלוגים בין בני זוג יכולים להיות חילוקי דעות, ובהם צריך לדעת להקשיב זה לזה ולקבל החלטות ביחד, חרף כל הקשיים הכרוכים בכך.

”כי לא יירש עם בני עם יצחק” (כא, י)

לאברהם אבינו עמוד החסד היו 2 בנים, יצחק ולהבדיל ישמעאל. כאשר נולד יצחק דאגה אמו שרה לחנכו בדרך הישר ולא כפי שגדל בן צרתה ישמעאל, פרא אדם ורובה קשת!

ולכאורה, הרי ישמעאל גדל בבית של נביאים, בית שכולו ניסים, בית שהשכינה שורה בו ונר דלוק מערב שבת ועד ערב שבת, ענן קשור באופן תמידי על האוהל, אך מידותיו הרעות סחפוהו אל עבר פי פחת, ועל כן שרה חששה מהשפעתו השלילית על יצחק ע”ה, וביקשה מאברהם ”גרש האמה הזאת ואת בנה” אבל אברהם ”וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו” ולא ביקש לגרשו, מדוע? מסביר ה”דמשק אליעזר” שאברהם לא חשש על ישמעאל, כיון שגדל בבית טוב, בית של חסד ואמונה ושכינה שורה בו, ואמנם בסופו חזר בתשובה, אברהם דאג על ”אודות בנו” – הכוונה על בנו של ישמעאל, הנכדים שהם כבר לא יגדלו אצלי, מה יהא עליהם? הם הרי לא יראו בית של חסד, בית שהשכינה שורה בו, מה יהא איתם? ולצערנו הרב רואים היום היכן הם בני ישמעאל, אנחנו ”לא” דואגים על עצמינו ועל ילדינו, ומקוים שילדינו יספגו מהמורשת שלנו ומהנהגותינו, אבל מה יהא עם הנכדים...!!!!

”ויטע אשל בבאר שבע” (כא, לג)

רבי יוסף חריף מזברוב הגיע פעם לבקר את השר שלום מבעלזא. בפרידתו יצא הרבי ללוותו חוץ לביתו, והאורח ביקש ממנו שלא יטרח יותר מדי. נענה הרבי ואמר: ”הרי חז”ל דרשו במדרש תהילים ”אשל” ר”ת א’כילה ש’תיה ל’ויה, שהיה מכניס אורחים לביתו, מאכיל ומשקה, ומלווה אותם לדרכם, ואף יצחק אבינו הלך בדרכי אביו. אולם יעקב אבינו, שרב ימיו היה נע ונד ובידו רק המקל, לא השיגה ידו לקיים הכנסת אורחים באכילה ושתייה, ולכן בחר לו לפחות את המצווה השלישית, מצות לויה. וזהו שנאמר ”כי יעקב בחר לו י-ה” לו-יה אותיות לויה.

”ויטע אשל בבאר שבע” (כא, לג) (אגישמקע ווארט, גליון 7 32)

מעשה באיש אחד, שהיה בעל צדקה ומכניס אורחים ביותר, והיה איש עשיר, ולבסוף נשרף ביתו, ותמהו העולם עליו מדוע לא הגינה עליו זכות מצוותו, וכי זו צדקה וזו שכרה. ושאלו להגר”א על זה, והשיב להם הגר”א ז”ל, כי נענש על שמנהגו היה לקיים באורחים, רק מצות אכילה ושתייה ולא מצות לויה, ונשאר מתיבת ”אשל” רק ”אש” לכן לא היה כח בהמצוה להגן עליו, כי לא השלימה כראוי.

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָיו מִמְרָא וְהוּא יָשָׁב פָּתַח הָאֵהָל כָּחֵם הַיּוֹם." (כב, ב) (ר' חיים מצאנז זצ"ל)

ה' אומר לאברהם, "והעלהו שם לעולה על אחד ההרים". מה הכוונה על אחד ההרים? על אחד משני הרים חשובים: הר סיני, שעליו ניתנה תורה לישראל, והר המוריה, שעליו נעקד בסופו של דבר יצחק. וכשניבנה המקדש, היכן הוא נבנה? על הר המוריה! ומדוע לא נבנה על הר סיני? שבו ניתנה תורה? אלא שאותו מקום שאדם פשט את צווארו לשחיטה מקודש יותר ממקום שניתנה בו תורה.

"וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו" (כב, י) (המגיד מספר לוקט ממורשת אבות)

הוא לקח הסכין בידו הימנית והתחיל לחתוך את עור צווארו בשיעור שיצא רביעית דם אז בא השטן ודחף אותו בידו של אברהם וכך נשמט הסכין ונפל למטה וי"א כי נפגמה וכשראה אברהם כך אמר נראה כי אין הקב"ה רוצה שאשחט אותו אם כן נראה שאני מחויב להורגו בידיים. וכשרצה אברהם לחנקו אמר לו המלאך אל תשלח ידך אל הנער וגו'.

המקרה הבא מסופר ע"י יהודי בשם ר' ישראל שהיה נוכח במעשה: שנת תש"ח בירושלים הערבים ירו וזרקו רימונים בהרבה אזורים בארץ. אזעקות נשמעו ואנשים רצו למקלטים לעתים קרובות. ר' ישראל שהה באחד המקלטים בירושלים, כששמע על אחד מתלמידיו שנפגע מרימון והובא לבית החולים "ביקור חולים" בירושלים, הוא רץ לאורך הרחובות לבית החולים הוא נמנע מללכת במקומות הפתוחים אשר שם יוכל לפגוע בו כדורי הערבים.

כשהגיע לכניסה של בית חולים הוא ראה במרחק את הצדיק רבי אריה לויין רץ עם אדם נוסף לכיוון בית החולים נכנסו למחלקה המרכזית של בית החולים הם נדהמו מהמראה הנורא של גופות רבות המכוסות בסדנים התוצאות הנוראות של התקפת הערבים. ר' ישראל החל לחפש אדם כדי לשאול ולאתר את מקום תלמידו באותו רגע הוא ראה דבר לא יאומן ר' אריה לויין עבר מעל לכל גופה הרים את הסדין הלבן שכיסה אותה וביקש מהאדם שליווה אותו לצלם את פניו של הגופה. וכך הם עברו מהרוג להרוג.

הוא ידע שר' אריה מפורסם כאוהב ישראל גדול ולכן הוא לא הבין כלל מדוע ר' אריה מצלם את הגופות האם אינו חושש לביזיון המתים ר' ישראל חשב בתחילה שכנראה ר' אריה רוצה את התמונות כדי לשלוח אותם לחו"ל ולהראות לעולם את אכזריותם של הערבים אך הוא הבין שאין זה הפתרון מעשי. ר' אריה קרא ר' ישראל היכן כבוד המת? ר' ישראל השיב ר' אריה "אתה יכול להאמין לי שהדבר נצרך ביותר כשמעתי את החדשות הנוראות על ההרוגים עלה בלבי חשש שבגלל ריבוי ההרוגים לא יצליחו הקברנים לזהותם כראוי ונשותיהם תשארנה עגונות ולעולם לא תוכלנה להינשא שנית חשבתי שכנראה התמונות הללו יסיעו לרבנים בתפקידם.

ר' ישראל עמד בפה פעור כשר' אריה ממשיך להסביר "רצתי מהמקלט כדי לחפש צלם בתחילה לא מצאתי אדם שיסכים לבוא איתי גם כשמצאתי לבסוף את האדם הזה נשמעו האזעקות למשך הרבה זמן והוא פחד לצאת. ניסיתי להסביר לו את חשיבות המעשה שאנו חייבים לבצע אך בכל זאת הוא השתהה לאחר מכן אמרתי לו: "אני מבטיח לך שאתה ואני נתחלק בשווה בשכר המצווה בעולם הבא ורק אז הוא הסכים לבוא איתי"

במצב חירום וסכנה כה גדולה רק אדם כר' אריה לוי חשב על מצוה כה גדולה.

כי ביצחק יקרא לך זרע (כ"א י"ב) (פינחס הר יפה)

כותב החפץ חיים זיע"א: שרה רצתה לגרש את ישמעאל, כדי שלא ישפיע על יצחק וילמד מעשיו, ואברהם חשב להיפך, שכדאי שיהיו יחדו כדי שיצחק ישפיע על ישמעאל לטובה, והשי"ת הכריע כי שרה צודקת, "כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה", כי יותר יש לחשוש שישמעאל ישפיע על יצחק מאשר להיפך. רואים מכן כמה צריך להיזהר מלחשוף עצמנו לדברים לא טובים גם כאשר כל כוונתנו היא לטובה.

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם (כא, לג) (אוהב תורה)

סיפר אחד מגדולי הפרופסורים בארץ על דרך התקרבותו ליהדות. עלינו מרוסיה לפני כ- 25 שנה, כפרופסור התמחיתי בתחום רפואי מסוים. והצלחתי מאד, קיבלתי משכורת עתק, חיינו חיי פאר, הייתה לנו וילה יפהפייה בסביון, חיינו התנהלו על מי מנוחות. במשך תקופת הסתגלותנו בארץ לא יצא לי להכיר את החרדים. שמעתי שיש אי אילו אנשים שחורים, שמנהלים חיים מוזרים... ומאוד פחדתי מהם, מרוב בורות ושטיפת מוח, שעשתה התקשורת...

יום אחד כשחזרתי הביתה ראיתי שאשתי לא מרגישה טוב, ולא חל שיפור במצבה. ביום הרביעי הזמנו רופא הביתה, הרופא שמע את הסיפור בקצרה והחל לבדוק, משהו לא נראה לו. הוא שאל את אשתי שאלות, ורשם מספר בדיקות ואמר שהכול יהיה בסדר. ולי הוא סינן: קח אותה מהר לבדיקות, אני מקווה, שזה לא מה שאני חושש ממנו. הלכנו לבדיקות, אח"כ חזרנו לרופא ומשם לעוד רופא ומשם לפרופסור. ואז, אחרי שבועיים שלמים של חששות ופחדים הגיעו כולם להסכמה שמדובר ב"מחלה", קשה לי לספר על הפחדים שעטפו אותי, היינו כ"כ שקועים בטוב עד עומק הצוואר שפתאום אומרים לך: לא עוד! המחלה של אשתי קיננה במקום קשה, והרופאים קיוו שהיא תצא מזה בשלום. הילדים שלי שנישאו היו עסוקים בקריירה שלהם... הם אמנם דאגו לאימם אבל לא טרחו לעשות כלום בשבילה. לא האשמתי אותם. זה בסה"כ החינוך שלי, ממי היה להם ללמוד אחרת?

שנינו נותרנו ביחד להתמודד עם המחלה, האימה וההחלמה. השגתי לאשתי את מיטב הרופאים, היו לי קשרים לא רגילים, אחרי מספר ימים החלו בטיפולים. אחד ההשלכות של הטיפול היא נשירת השיער, ולאשתי היה הדבר הזה חשוב במיוחד. אחות אדיבה

האיצה בה ללכת לבני ברק. "בני ברק? מה יש לנו לעשות בבני ברק?" היינו בהלם. "יש שם חנויות של פאות, פשוט לכי והזמיני פאה". חייכה האחות. הגענו לבני ברק ונכנסנו לחנות, המוכרת התייחסה אליה בנחמדות אם כי בתמיהה עצומה. ראו שאשתי בורה בכל הקשור לנושא דת, אם כן מה היא עושה בחנות זאת. "באתי לקנות פאה" אמרה אשתי והתיישבה על הכיסא. היא התייחסה לאשתי כ"כ יפה עד שאשתי התחילה לספר לה את הסיפור האישי שלה. מסביב הקשיבו הנשים בהזדהות, וחלקן אף מחו דמעות. "תני לנו את השם שלך" ביקשה אישה אחת. "למה?" נבהלה אשתי. "כדי שנתפלל עליך". אשתי הסכימה, היא הרגישה שאכפת להן ממנה. הן לא מתנהגות כמו חברותיה הטובות שמרחמות בגלוי ושוכחות בסתר. אשתי יצאה משם כשהיא מלווה במילות איחול ותפילה. היא הרגישה שלמישהו אכפת ממנה, אפילו יותר מילדיה. כשחזרה הביתה סיפרה לי בהתלהבות על הנשים המיוחדות שפגשה, "כולן שם לבושות בצניעות, והן כ"כ אדיבות וקשובות". לא הבנתי ממה היא מתלהבת אבל שמחתי שהיא מצאה אוזן קשבת וכבר לא רע לה כ"כ. אחרי שבועיים נזקקה אשתי בדחיפות לפאה שהזמינה, וקבעה עם המוכרת את הזמן המתאים לה. היא הגיעה, וראתה את הנשים שבידן היא הפקידה את שמה לתפילה. "נו, איך את מרגישה?" שאלו אותה. תוך כדי סיפור היא פרצה בבכי, הנשים בכו יחד אתה, וחלק מהן נתנו לה שמות של רבנים שתבקש מהם שיתפללו עבורה. מספר נשים אף החליפו אתה מספרי טלפון. מאותו רגע הרגישה אשתי שהיא לא לבד. וזה נתן לה כח עצום להתמודד עם המחלה רח"ל.

היא הגיעה הביתה מאוד נסערת: "איך בכלל יכולנו לחשוב שהם כ"כ שחורים? הם אנשים נהדרים עם יכולת גבוהה להשתתף עם השני. נראה לי שתהנה מאוד להיפגש עם הבעלים שלהם" ואז גילתה לי שאחת מהן הזמינה אותנו לשבת. בתחילה התנגדתי והרגשתי מאוד לא נעים, הייתי פרופ' מכובד, לא היה לי נאה לשבות שבת שלימה עם אחד השחורים. אבל כשראיתי שהנשים הללו מחיות את אשתי, וגם ההזמנה עושה לה משהו, הסכמתי לרצונה. למרות שהיו למארחים הנחמדים שלנו תנאים שלא כ"כ התאימו לי...

בערב שבת נסענו ולמזלנו הגענו בדיוק בצפצוף השני, כך שלא נגרם חילול שבת... אני לא יכול לתאר את ההרגשה שהרגשנו באותה שבת. את הזמירות הנפלאות, את התחושה הקדושה שפיעמה בתוכנו. את התדהמה מכך "שאלו השחורים שכ"כ פחדנו מהם". המארחים הסבירו לנו מהי תפילה, הראו לנו את הסידור, וכשראו שאנחנו רוצים לדעת עוד הם הציעו לנו להירשם לסמינר ערכים שם יסבירו לנו את הכל במדויק. במקביל עם הטיפולים של אשתי הלכנו לסמינר, ואם עד עכשיו התנגדתי, כעת מצאתי את עצמי פוסע עם אשתי לאותה מטרה. בדיוק כשהיינו זקוקים לכ"כ הרבה כוחות נפש וסייעתא דשמיא, הגיעה אלינו האמונה הפשוטה, היכולת להתפלל, לבקש. קשה לי לתאר את המשך הטיפולים איך נדנו בין תקווה לייאוש. בסופו של דבר בחסדי השי"ת אשתי יצאה מהמחלה, היא נשארה עם כיסוי ראש לצמיתות ואנחנו קיבלנו על עצמנו לשמור שבת. חלק מן הילדים הולכים בעקבותינו, ואחד עדיין מהסס אך שומר שבת. רציתי לומר, סיים

הפרופסור את סיפורו, שהיחס שלכם החרדים לסביבה קובע הרבה, הוא יכול לבנות עולמות, ולהחזיר בתשובה יותר מכל מילות ההסבר והשכנוע. והסיפור שלי מוכיח! הסיפור הזה מסביר מדוע כדי לקרב את העולם לאמונת ה' פתח אברהם אבינו בית אכסניה ונתן לאורחים שלו לאכול, וכשגמרו לאכול ביקש מהם להודות להקב"ה, וכך לאט לאט קירב את האנשים תחת כנפי השכינה, מדוע אברהם אבינו לא פתח מוסד או ישיבה כדי ללמד את התועים בינה? אלא אברהם אבינו ידע את סוד הקירוב, שכשרוצים להשפיע על מישהו, חייבים לעבוד דרך הלב, כשהלב פתוח אז האדם מוכן לשינוי, והלב נפתח ע"י אכילה, ע"י חסד שעושים עם המתקרב וכדו', ואילו אם הלב סגור לא יעזור כל ההוכחות למיניהם כדי לקרב את האדם אל אבינו שבשמיים.

כמו שכתוב במדרש תנחומא, "וזורע צדקה שכר אמת זה אברהם שזרע צדקה והיה מאכיל עוברים ושבים שנאמר ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, לאחר שהיה מאכילן ומשקן, היו מברכים אותו, ואמר להם, לי אתם מברכים ברכו לבעל הבית שנותן לכל הבריות אוכל ומשקה ונותן בהם רוח. והיו אומרים לו היכן היא? אמר להם שליט שבשמיים ובארץ, וממית ומחיה, מוחץ ורופא, צר את העובר במעי אמו ומוציאו לאוויר עולם, מגדל צמחים ואילנות, מוריד שאול ויעל, כיוון שהיו שומעים כך, היו שואלים כיצד נברך אותו, ומחזיקים לו לטובה, היה אומר להם, אמרו ברוך ה' המבורך לעולם ועד, ברוך נותן לחם ומזון לכל בשר, והיה מלמדם ברכות וצדקות"...

רואים מדברי המדרש, שאפי' שהיו כ"כ אדוקים בעבודה זרה, אברהם אבינו לא היה צריך להיכנס איתם לוויכוחים על אמונה, מיד היו מסכימים ומתחילים להאמין, החדס – האוכל השפיע... ונראה דזה הביאור בגזירת חז"ל המובא במסכת שבת (יז, ב) "דאמר רב אחא בר אדא אמר רבי יצחק גזרו על פתן משום שמנן, ועל שמנן משום יינן, על פתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת? אלא גזרו על פתן ושמנן, משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן"... בזה רואים את השפעתה העצומה של האכילה על הקירוב....

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם (כא, לג)

ספר טלפונים שהחזיר בתשובה

לא רק בחסד בפועל יש את הכוח לקרב, אלא גם רק ידיעה על כך יכולה לקרב, כפי שיעיד הסיפור הבא, שימחיש עד כמה בכוחו של כל דבר קטן לחולל מהפכים:

רוני (שם בדוי) הינו עו"ד מצליח שמתגורר בתל אביב. רוני נולד למשפחה רחוקה מיהדות ומעולם לא טעם טעמה של יהדות. הקולגות שלו במקצוע עריכת הדין הכירו אותו כעו"ד פיקח וממולח. במהלך עבודתו התוודע רוני היטב לצדדיו האפלים של האדם, לא פעם שמע מפי לקוחות שלו 'וידויים' אישיים שגרמו לו שלא לתת יותר אמון בבני אדם. בסביבתו הטבעית לא פגש רוני פנים בפנים את "האדם ביקר", את היופי האנושי, אלא דווקא את הצד השני של המטבע: את הצד האפל של האנשים. "רוני נאור – משרד עו"ד" מכריז השלט בפתח לשכתו. מידי יום נכנסים למשרדו אנשים שונים. רובם חילונים,

מיעוטם דתיים. אבל חרדים? חרדי לא נראה במשרדו מאז ומעולם. לפני שנתיים וחצי, באמצע חודש תמוז התרחש מאורע היסטורי במשרד. נכנס לשם אדם חרדי אותנטי (!) עם חולצה לבנה וחליפה שחורה. את אותו יום לא מסוגל רוני לשכוח, לא בגלל החרדי שנכנס אלא בגלל מה שהתפתח בעקבות הביקור הזה.

ברגע הראשון נרתע רוני לאחור, המפגש היה זר לו לחלוטין. את החרדים הוא הכיר רק דרך מרקעי תקשורת השנאה או מקלטי רשת האיבה... להיפגש ככה, עם חרדי בגודל טבעי, זה היה נראה בעיניו מנותק לחלוטין. החרדי עמד מולו... חייך. בעיני הנץ שלו זיהה מיד שמדובר בחיך אמתי ולא מזויף. שנים רבות של הסתה נמוגו בקרבו מכוחו של חיך אחד שהגיע הישר מהלב. רוני השיב בחיך רפה והחווה בידו על כיסא פנוי. החרדי הציג את עצמו בשם 'יצחק' וניגש הישר לעניין: שכניו בבניין המגורים הגישו נגדו תביעה בבית המשפט, הוא זקוק לעו"ד שייצג אותו. עוד לפני שרוני נכנס לעובי ה'קייס', היה ברור לו שהאדם שיושב מולו אינו אשם. האינסטינקטים הבריאים שלו בתור עו"ד, לימדו אותו במשך השנים לזהות מיד אם הלקוח צודק או לא. במקרה הזה היה ברור שהלקוח צודק. נדלג על תקופת המשפט בה נעזר יצחק בעו"ד המוצלח. נדלג גם על זיכויו המוחלט של יצחק בבית המשפט בחסדי השי"ת.

עם תום המשפט היה ברור שמערכת היחסים שנרקמה בין רוני ליצחק לא עומדת להינתק. הכימיה ששררה ביניהם לא יכלה לתת לזה לקרות. רוני חיבב את יצחק. הוא גם העריך אותו כאדם שכל דרכיו יושר וצדק. הטוהר והתמימות ניבטו מעיניו והקרינו אהבת הזולת. למרות כל זאת נזהר רוני שיצחק לא יחזיר אותו בטעות בתשובה. כאשר הם התקרבו, במהלך שיחות משותפות, לנושאים שקשורים ביהדות, הקיף רוני את עצמו בחומה בצורה. הוא לא עומד לחזור בתשובה. הוא לא הולך להתנתק משכונתו ומחבריו. הוא גם לא מסוגל לחשוב על שינויים שאולי יאלץ לערוך בעקבות זאת, בסגנון עבודתו כעורך דין.

מידי פעם היה רוני קופץ לביתו של יצחק לשיחת רעים. החרדים כבר לא נראו כה רחוקים בעיניו והוא נהנה מאוד לשוחח עם יצחק. היה זה ביום שלישי בצהריים. הטלפון ב"רוני נאור – משרד עו"ד" צלצל. "הלו, זה יצחק" הזדהה הדובר באוזני רוני "אולי תקפוץ אלי הביתה למספר דקות?" לרוני דווקא התחשק להתרענן בעזרת כוס קפה. יצחק אמנם לא הזכיר כוס קפה, אך רוני כבר הכיר את הקפה המיוחד כל כך שהיה נמזג מידיו של יצחק. בביתו של יצחק בעבעו המים החמים כאשר רוני נקש קלות בדלת. הם שקעו בשיחה מרעננת וכמו תמיד, הבחין רוני לפתע שהשעה מתאחרת. "אני חייב לזוז" פלט ושעט למכונית היוקרתית שהמתינה לו למעטה. ביד אמונה הקיש רוני את הקוד הסודי וסיבב את המפתח ההתנעה. הרכב היוקרתי החריש, דמם. המנוע לא השמיע הגה ורוני הבין שישנה בעיה. הוא המשיך בניסיונות התנעה ולפתע ראה את יצחק מסמן לו לפתוח את החלון. "אולי תעלה אליי שוב הביתה" הציע יצחק "נחפש במדריכי הטלפון טכנאי רכב זמין שיכול לבוא לפה". בלית ברירה נענה רוני להצעה.

בבית של יצחק ישב רוני עם מדריך הטלפונים וחיפש מישהו שיושיע אותו "אבל הרגע" כלשונו. בינתיים פנה יצחק לסדר איזה דבר בביתו, וכאשר חזר לחדר בו ישב רוני גילה אותו ב'פוז' מוזרה. פניו של רוני הצביעו על הפתעה מוחלטת. עיניו רצו על שורות מדריך הטלפונים ו'בלעו' מספרים במהירות רבה. "לכמה טכנאים הוא זקוק?" הרהר יצחק ומיהר להציץ בספר הטלפונים. "יצחק, מה הרשימות האלו?" שאל רוני בקול מלא פליאה ואף מעט המום. "רשימות של גמח"ם" הסביר יצחק "בגמח"ם ניתן לשאול, ללא תשלום, החל משרוך נעל ועד מכשירי חשמל משוכללים". "הם לא מקבלים שום תמלוגים?" שאל רוני בהתנצחות משפטית טיפוסית. יצחק הצביע לשמיים והשיב "כאן הם לא מקבלים כלום. אבל בשמיים הם יקבלו הרבה – הרבה מאוד".

באותו רגע הרגיש רוני שהוא לא כל כך זקוק לטכנאי רכב, כפי שהוא זקוק לטכנאי נשמה. באותו רגע נפל רוני בחיק אביו שבשמיים. באותו רגע הרגיש שיש לו את הכוח לקבל את האמת. שהוא מסוגל להשתעבד לאבא שבשמיים. אם זו התוצאה של שמירת תורה ומצוות אז הוא מוכן להתמסר לכך בכל לב...

התהליך עצמו לא היה פשוט כלל, אט אט קיבל רוני על עצמו עול תורה ומצוות – הוא ובני ביתו. לימים פתח רוני אף הוא גמ"ח מצליח. ומתי ששואלים אותו מה קרה לך? הוא עונה: ספר הטלפונים החזיר אותי בתשובה...

קח נא את בנך את יחידך... והעלהו לעולה (כב,ב) (אהרון דויטש)

עקדת יצחק המשבר האימוני

עקדת יצחק נתפסת ביהדות כהניסיון הקשה ביותר מעשרת הניסיונות שעובר אברהם. לקחת את בנו יחידו, שנולד אחרי מאה שנות עקרות. לשוחטו ולעלות אותו לעולה. אין לך ניסיון קשה מזה.

ונשאלת השאלה מדוע הקב"ה משתמש בניסיון כל כך קשה כדי לנסות את אברהם בניסיון שיש ביישומו רציחה ושפיכת דם נקי. ניתן להבין שברצון ה' לנסות את אברהם על מנת לצרפו, לייחדו, לטפחו ולעלותו לקראת תפקידו הגדול כראש וראשון לאומה היהודית וכאביהם של ישראל. אבל האם עד כדי כך? האם המטרה מקדשת את כל האמצעים?

באו ונאזין לדו שיח המתנהל בין אברהם להקב"ה לאחר עקדת יצחק "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער? א"ל הקב"ה, לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח, לא אמרתי לך שחטוהו, אלא העלהו". (מדרש)

אברהם אבינו מנסה להבין את דרכיו של הקב"ה ושואל אתמול אמרת לי "כי ביצחק יקרא לך זרע" אח"כ אמרתה לשוחטו, ועכשיו הנך חוזר בך ואומר אל תשלח ידך? ותשובת

ה' לאברהם לכאו' ממש אינה מובנת. שהרי אומר לו ה' מעולם לא אמרתי לך לשוחטו אלא רק העלהו. וכי כל הסיפור הנורא של עקדת יצחק מתבסס על חוסר הבנה בדיבורו של ה'. כביכול עם אברהם היה מבין טוב מההתחלה את דיבור ה' לא היה מתחרש בכלל הניסיון הזה של עקדת בנו יחידו. הייתכן ?

ונחזור שוב לתחילת סיפור עקדת יצחק. אברהם מקבל את הבשורה "קח נא את בנך" מה עובר לו בראש. בוודאי שבראש ובראשונה עולים לפניו כל הרגשות האהבים הטבעיים של אהבת אב לבנו. ועל זה הוא מתגבר ומוכן למסור את בנו יחידו מאהבתו הגדולה לה'. אבל אז חווה אברהם משבר אמוני חריף שאין כדוגמתו. אני אברהם שמסרתי את נפשי לתורה החדשה נגד כל העולם כולו. תורה המלאה בערכים של כבוד אדם וערך לזולת. הולך היום לעשות כנגד כל האמונה שגדלתי עליה ומסרתי את נפשי ואף הפצתי לרבים. ללכת ולרצוח ולשפוך דם נקי. איך הקב"ה מצווה אותי לסתור את כל התורה והאמונה שגדלתי עליה עד היום הזה.

אבל אז לומד אברהם מפרשת "עקדת יצחק" מושג חדש בלעשות "רצון ה'". לא עושים את דברי ה' כי זה מובן, כי זה האהוב, כי זה תורת חיים. אלא עושים את רצון ה' כי זה רצון ה'. גם אם זה עכשיו סותר את כל רצונותיו של ה' שנאמרו ונלמדו עד היום. עושים כך כי כך רצה ה'. התבטלות מוחלטת לריבונו של עולם עד כדי כפירה בכל התורה כולה.

כאשר אברהם עומד בניסיון אומר לו ה', מעולם לא התכוונתי שתרצח ושח"ו תשפוך דם נקי כי הרי זה סותר את כל ערכי תורתנו הק'. רק נתתי לך להבין ולטעות. על מנת שתלמד את הלימוד הגדול מהו לעשות את רצון ה'.

ולאחר כל הסאגה הזו נשמעת ההכרזה הא-לוקית "עתה ידעתי. כי ירא א-לוקים אתה"

עקידת יצחק, הניסיון העשירי. (אפריון שלמה, גליון 94)

"קח נא את בנך", אומר רש"י: אין "נא" אלא לשון בקשה. אמר לו הקב"ה לאברהם: בבקשה ממך עמוד לי בזה הניסיון, שלא יאמרו 'הראשונות לא היה בהן ממש'. אבל למה הניסיון הזה כל כך קשה? למה הוא נחשב ליותר מכל הניסיונות האחרים?! אומר הזוהר הקדוש: האבות הן-הן המרכבה. מה זה מרכבה, אני לא יודע, אבל זה בטח משהו מאוד גדול שהמושגים שלנו לא יכולים לתפוס...

שואל הרב פינקוס: אתם יכולים לשאול את האוטו שלכם לאן הוא רוצה לנסוע היום? האם יש לו העדפה מסוימת? ודאי שלא! לא אכפת לו לאן הוא נוסע, כי הוא רק מרכבה. אני הוא זה שמחליט לאן לנסוע, ולרכב אין העדפה אישית. האבות הן-הן המרכבה, כלומר אין להם שום רצון, אין להם שום העדפה, הם יעשו רק מה שהקב"ה יגיד להם לעשות, כי הם רק מרכבה, ומרכבה נוסעת רק לאיפה שאומרים לה לנסוע.

האם אברהם אבינו קיבל תורה? לא. אברהם אבינו החל להכיר את בוראו דרך הבריאה, ועם השכל שלו הוא הבין מה היא עבודת הבורא, ואיזה תפקיד הבורא רוצה שהאדם ימלא בעולמו. הוא החל לעשות דברים, שמדעתו הוא הבין שהבורא רוצה. בין הדברים הללו הוא הקריב קרבנות, והרי למה אנחנו מקריבים קרבנות? הרמב"ן אומר שזה סוד. ואת הסוד הזה אנחנו לא יודעים, אבל אנחנו מביאים קרבנות כי הצטוונו להביא את הקרבנות הללו, אבל אברהם אבינו לא הצטווה על הקרבנות, אז למה הוא בכל זאת הביא אותן? כי הוא ידע את הסוד! הוא הבין מדעתו את כל התכלית! וכמו שהוא הבין שיש בורא לעולם, והבורא הזה רוצה שיעבדו אותו ושיביאו לו קרבנות, כך הוא גם הבין שהבורא רוצה קרבנות בהמה, ולא קרבנות אדם. ולכן הוא הקריב רק קרבנות בהמה, והתנגד להקרבת קרבנות אדם. כך הוא עבד את ה'. פתאום אומר לו הקב"ה: אתה שומע, אני רוצה קרבן אדם! אתם יודעים מה הפירוש של הציווי הזה? סטירת לחי! הרי אם השכל שלי אומר שלא צריך להביא קרבן אדם, והקב"ה כן רוצה קרבן אדם, זה אומר שהשכל שלי עקום! ואם השכל שלי עקום, אז אולי הכל עקום? יכול להיות שהקב"ה בכלל לא רצה קרבנות של בהמה, ויכול להיות שכל עבודת ה' שעשיתי עד היום – הכל היה טעות אחת גדולה!

תבינו, הכל עומד פה עכשיו למבחן, אברהם אבינו צריך עכשיו לסתור את כל מה שהוא הבין ב-134 השנים האחרונות... זה המבחן הקשה ביותר, עד כמה אתה מוכן להיות מרכבה? תעמוד לי בניסיון הזה, אם תעמוד בו אתה תהיה המרכבה!

וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנֵי (כב-יג) (מר אבישי יוחננוף)

הגאון מורנו רבי יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף, פתח בספור בבואו להסביר עניין העקדה.

הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל איש חסד היה, ונודע כרב האסירים. פעם אחת, בשבת, הגיע לבקר את האסירים ודרכו נחסמה. השוטר הבריטי לא הניחו להיכנס. עמיתו היהודי טען שבידי הרב רישיון כניסה, אך האנגלי השיב שהרישיון תקף רק בזמנים כתיקונם. עתה הוטל עצר ותקף הרישיון פג. טען השוטר היהודי: "מדוע תפריע ליהודי קשיש המתנדב לעזר לאסירים הכלואים?" ענהו הבריטי: "לבטח מקבל הוא שכר, שילך ויחפש לו עבודה אחרת!"... כשראה רבי אריה שדרכו נחסמה, הלך סביב וחפש פרצה, מצא ונכנס. מובן שנתפס, והובא לפני השומר הבריטי, אך כעת הודה השוטר אמר: "עכשיו מאמין אני שאכן מתנדב הוא. אלו עבד בעבור משכרת, שמח היה לסירוב להכניסו, שהרי את שלו עשה, והיה שב לביתו לנוח. אם טרח לחפש פרצה ולנסות לחדר פנימה, מעיד הדבר שבנפשו הוא, והחסד מדרבנו, רשאי הוא להיכנס ולבקר את האסירים".

בספור זה יובן, מדוע לאחר התגלות המלאך לראשונה, כשהורה לחוס על יצחק ולא לשלח בו יד, נעלם המלאך ולא ברכו. רק לאחר שהקריב את האיל בא המלאך שנית וברכו בשם ה': "כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך... שער איביו. והתברכו בזרעך... גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי".

והעניין, שעצם מעשה העקדה אינו מוכיח בשלמות את גדל צדקת אברהם אבינו. יתכן שמרב פחד עשה מה שעשה, שהיה ירא לנפשו שאם ימרה את רצון הבורא הרי בידו להמית ולהחיות, ויוכל לגזר מיתה עליו ועל בנו יחדיו. ברם, אלו היה עושה את מעשה העקדה מתוך פחד ויראה גרידא, אזי בשמעו את בשורת המלאך "אל תשלח ידך אל הנער" שמח היה להפטר מהניסיון, מתיר היה את אסורי בנו וממהר לשוב לביתו. אבל הוא לא כן עשה, אלא טרח לחפש איל להקריבו, שלא לרדת מן ההר ללא קרבן. והאיל נאחז בסבך בקרניו, ואברהם אבינו טרח להבקיע אליו דרך ולשחררו, להשיגו להקריבו. הייתה זו הוכחה ניצחת שלא עבד אברהם אבינו את הבורא יתברך אלא מרב אהבה וכל מעשיו לשם שמים בלבד. כיון שכך, התגלה אליו המלאך שנית וברכו בברכות שמים מעל.

מכאן למדנו מהי הדרך המבטיחה ברכות עד בלי די: לקים מצוות מתוך רצון ואהבה. כמו ששינינו בדברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה מלבד הקרן הקיימת לעולם הבא: "השכמת בית המדרש שחרית וערבית" (שבת קכז:). ההליכה והתפלה לבד עדין אינם מקנים ברכה זו, אבל ההשכמה והזריזות מורות על התשוקה לקים מצוות, להתפלל ולעבד את הבורא. וכמאמר דוד המלך "דרך מצותיך ארוץ, כי תרחיב לבי", הלב והרצון מתבטאים בריצה לקראת המצווה. משל למה הדבר דומה? רופא הבודק אם אדם בריא, אינו שואל האם הוא אוכל בוודאי אכל, שאלו לא אכל היה מת. שואל הוא האם הוא אוכל בתאבון, שהתיאבון מעיד על בריאות וחסן גופניים. והתשוקה לקיום מצוות ה"תאבון" להם מוכיחה שהאדם בריא וחסון מבחינה רוחנית.

העקידה

האם יש משהו גדול יותר מפרשת העקידה? הגמרא אומרת: "ואהבת את ה' א-לקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (=ממונד)". אם את הנפש הוא מוכן למסור - מה השאלה על הרכוש?! הגמרא כבר משיבה שיש אנשים שמוכנים למסור את הנפש אבל לא את הרכוש וכן להפך - יש אנשים המעדיפים למסור את הרכוש ובלבד שהנפש לא תפגע...

שואל ר' ירוחם ממיר: אם הקב"ה הביא את ניסיון העקידה, מה הצורך ביתר הניסיונות? הרי אם את הבן הוא מוכן להקריב - הרי ברור שאברהם יעמוד גם בכל השאר?! אם יש עקידה הרי מוכח שבכל היתר אברהם אבינו יעמוד?!

מתרץ ר' ירוחם ממיר: יש אנשים שמוכנים למות על קידוש ה' אבל אם תגיד להם להוציא שקל מהכיס - הם ימותו ולא יוציאו...

סיפור שימחיש עד כמה קשה הוצאת ממון לאדם, סיפר מתרים אחד: אחד שהלך לאסוף כסף בקיסריה לצורך חולה קבע עם אחד העשירים שגרים שם. לאחר שחיכה כמה חודשים בתור נתן לו בעל הבית 180 ₪ בצ'ק לראשון לחודש. המתרים התרגז, העז פניו במחשבה שכבר אין לו מה להפסיד ופנה בטענה לגביר: "אבל מה זה 180 ₪?! בכל דלת שאני דופק בבני ברק אנשים אברכים קשיי יום שמקבלים 2000 ₪ בחודש נותנים לי 500

ש 100 צ'קים!!! ואתה עם שומרי ראש, רכב יוקרתי + טרקטורון אופנוע, אופנוע-ים ודוברמן רק 180 ש"ח?! ועוד לראשון לחודש?!!!

השיב לו בעל הבית בקור רוח: "הבן, איש יקר, בשבילי 180 ש"ח זה כמו תרומת איברים... הכסף הוא כל עולמי - זה כל מה שיש לי... לאברך יש תורה, הכסף זה לא מה שמשחק אצלו. לכן אומרת התורה "ואהבת את ה' א-לוקך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך!". יש אנשים שמוכנים למות ולא לתת שקל. הניסיונות שאברהם בעבר הוכיחו שהוא הסכים למסור גם את נפשו וגם את ממונו - זו הגדלות שבו!!!

יהי רצון שבזכות מסירות הנפש והממון של אברהם נזכה ללמוד ממנו והקב"ה יכבוש את כעסו כפי שכבש אברהם אבינו את רחמיו.

תכלית עבודה (לזכות כ"ק מרן אדמו"ר מטאלנא שליט"א, גליון 101)

בפרשתנו מוצאים הרבה כישלונות [לכאורה..] אצל אברהם אבינו. רצה להאכיל עוברי אורח רעבים וצמאים אבל בסוף הגיעו מלאכים שאין להם צורך לאכול ולשתות. השתדלות שלא נשאה פרי. בהמשך הפרשה התפלל על סדום אבל לכאורה לא הועילו תפילותיו, נענה בשלילה וסדום נחרבה. שוב השתדלות מרובה שעלתה בתוהו. בסוף הפרשה קראנו על העקידה, ובסופה נצטווה אברהם "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה". הליכה מרובה והכנה רבתי למעשה שלא יצא אל הפועל.

בקובץ חכמי לב [ח"א עמ' קס"ד] למד מכאן יסוד גדול בעבודת ה'. העיקר הוא ההליכה בדרכי ה' ואילו התוצאות הם מאתנו והלאה. ויהי כי התעו אותי א-לקים מבית אבי כו' [וירא כ' י"ג] כשהוציאני מבית אבי להיות משוטט ונד ממקום למקום כו' [רש"י שם]. אל הארץ אשר אראך [ר"פ לך לך] לא גילה לו הארץ כו' רש"י שם. הליכה ללא מטרה, כי עצם ההליכה וההשתדלות היא המצווה.

נחלת ה'

וגם במידת יראת שמים ניכר הבדל בין בני א"י לבני חו"ל, ומן העניין להביא כאן עדות של הגה"צ ר' מרדכי צוקרמן זצ"ל (יחיד ודורו ח"ב עמ' 705) "בסוף מלחמת העולם השנייה הכרתי הרבה אנשים יראים ושלמים, מהם שבחרו לנסוע לאמריקה ומהם שנסעו לארץ ישראל. לא היו הבדלים במידת יראת שמים שלהם, אבל ההבדל ניכר בדור השני שיצא מהם, רואים הבדל בין הדור שגדל באמריקה לבין הדור שגדל בארץ ישראל... וזהו אות וסימן על הכח הסגולי של קדושת ארץ ישראל".

הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל (פחד יצחק אגרות וכתבים, קסב) מעיד על ההבדל בין הארץ לחו"ל: "בדברי על אודות הפרידה מארץ ישראל אי אפשר לי שלא להדגיש עד כמה קושי אני מרגיש בזה. הה, עד כמה! למי שלא היה כאן ולא ראה בעיניו, אי אפשר לצייר עד כמה מגיעה מדת ההתקשרות אליה. ונוסף על זה הנני מוצא את עצמי אסיר תודה לה,

על כל הטוב שגרמה לי. הרבה הרבה מעיקרי השקפות בדעת תורה ובהבנת היהדות נתחוורו לי והתבססו אצלי רק הודות להשפעתה עלי. שום שיטה ושום מורה ושום מחנך לא היה יכול כל כך לחדור אל תוך תוכיות נשמתיות כמו שעשתה זה ארץ ישראל, מקומם האמתית של חיי תורה. "ברית כרותה לארץ ולתורה". וכיצד מתפרדים ממנה? כיצד?!"

ונסיים בדברים שסיים הגרא"א דסלר זצ"ל בסיום מאמרו שהובא לעיל: "הקב"ה משפיע עלינו שפע של סיועים וכלים, הבה נתכונן להיות כראוי להם, ולא נזלזל בערכם ח"ו, אלא ננצלם עד תומם בעלייתנו בתורה ויראת שמים".

אלי לא תלך האשה אלי כתיב. (כד, לט)

בת הייתה לו לאליעזר והיה מחזר למצוא עילה (רש"י) שואלים, מדוע לעיל, כשאברהם דיבר עם אליעזר, כתוב 'אולי' מלא? הרי שם היה יותר מתאים לאליעזר לחפש עילה איך לשדך את בתו ליצחק? תירץ הרבי מווארקי: תחילה לא העז אליעזר להעלות על דעתו להיות מחותן לאברהם אבינו. אך כשראה מי הם המחותנים לעתיד, חשב שאם כן, גם הוא ראוי להיות מחותן של אברהם.

חידון פרשת וירא

1. היכן מוזכרת בפרשתנו חמאה? באיזה הקשר מוזכרת חמאה בנביאים?
2. על מי נאמר בפרשתנו שהוא "זקן" או "זקנים"? (4 תשובות)
3. אילו שני אנשים שואלים את ה' אם הוא יהרוג צדיק בפרשה זו?
4. מיהם שני האנשים שעורכים משתה בפרשתנו?
5. היכן מוזכר מלח בפרשה? מהי הפעם הבאה בה מוזכר מלח בתורה?
6. היכן עוד מוזכרות בתורה הערים סדום ועמורה מלבד בספר בראשית?
7. מי בפרשתנו השתכר מיין? מיהם שני האנשים הנוספים שהשתכרו בחומש בראשית?
8. ביחס לאילו אירועים התורה אומרת שאברהם השכים קום? (3 תשובות) מי עוד השכים קום בפרשתנו?
9. אילו שני אנשים נותנים זה לזה בדיוק את אותן מתנות?
10. מה קורה "ביום השלישי" בפרשתנו? אילו אירועים נוספים מתרחשים "ביום השלישי" בספר בראשית? (4 תשובות)

תשובות לחידון פרשת וירא

1. היכן מוזכרת בפרשתנו חמאה? באיזה הקשר מוזכרת חמאה בנביאים?

אברהם מגיש חמאה למלאכים (בראשית יח ח). בספר שופטים יעל מגישה חמאה לסיסרא (שופטים ה כה).

2. על מי נאמר בפרשתנו שהוא "זקן" או "זקנים"? (4 תשובות)

התורה מכנה את אברהם ושרה "זקנים" (בראשית יח יא). מאוחר יותר התורה מתארת את מגוון האנשים שנקהלו על ביתו של לוט "מנער ועד זקן" (בראשית יט ד). ולסיום, בנות לוט קוראות לאביהן "זקן" (בראשית יט לא).

3. אילו שני אנשים שואלים את ה' אם הוא יהרוג צדיק בפרשה זו?

אברהם שואל את ה' אם הוא יהרוג את צדיקי סדום (בראשית יח כה). גם אבימלך שואל את ה' אם הוא יהרוג צדיק (כשהוא מתכוון לעצמו על זה שהוא לא נגע בשרה) (בראשית כ ד).

4. מיהם שני האנשים שעורכים משתה בפרשתנו?

לוט עורך משתה למלאכים (בראשית יט ג), ואברהם עורך משתה עם גמילתו של יצחק (כא ח).

5. היכן מוזכר מלח בפרשה? מהי הפעם הבאה בה מוזכר מלח בתורה?

אשתו של לוט פונה לאחור והופכת ל"נציב מלח" (בראשית יט כו). מלח אינו מוזכר שוב עד לויקרא ב יג בקשר למלח הדרוש לקרבנות.

6. היכן עוד מוזכרות בתורה הערים סדום ועמורה מלבד בספר בראשית?

סדום ועמורה מוזכרות בשירה שבפרשת האזינו (דברים לב לב).

7. מי בפרשתנו השתכר מיין? מיהם שני האנשים הנוספים שהשתכרו בחומש בראשית?

לוט השתכר לאחר חורבן סדום ועמורה (בראשית יט לג). גם נח השתכר לאחר המבול (בראשית ט כא), והאחים לבית יעקב השתכרו אחרי שהביאו את בנימין אל יוסף (בראשית מג לד).

8. ביחס לאילו אירועים התורה אומרת שאברהם השכים קום? (3 תשובות) מי עוד השכים קום בפרשתנו?

אברהם השכים קום כדי לבדוק מה קרה לסדום (בראשית יט כז), לשלח את הגר וישמעאל (בראשית כא יד), וכדי לצאת לעקדת יצחק (בראשית כב ג). בפרשה זו גם אבימלך משכים

קום כדי להתייעץ עם עבדיו לאחר שא-לוקים גילה לו בחלום שאברהם נשוי לשרה (בראשית כ ח).

9. אילו שני אנשים נותנים זה לזה בדיוק את אותן מתנות?

כשאבימלך מחזיר את שרה הוא נותן לאברהם "צאן ובקר" (בראשית כ יד). מאוחר יותר בפרשתנו כשהשניים כורתים ביניהם ברית, אברהם נותן לאבימלך מתנה של צאן ובקר (בראשית כא כז).

10. מה קורה "ביום השלישי" בפרשתנו? אילו אירועים נוספים מתרחשים "ביום השלישי" בספר בראשית? (4 תשובות)

אברהם עוקד את יצחק על המזבח ביום השלישי למסעם לארץ המוריה (בראשית כב ד). שלושה ימים אחרי שיעקב בורח נודע על כך ללבן (בראשית לא כב). שמעון ולוי השמידו את העיר שכם ביום השלישי לאחר מילת תושביה (בראשית לד כה). פרעה חוגג את יום הולדתו ביום השלישי לאחר חלומם של שר האופים ושר המשקים (בראשית מ כ). יוסף הוציא את אחיו מהכלא שלושה ימים לאחר מאסרם (בראשית מב יח).

חידון א'ב' לפרשת וירא

- א. איפה ישב אברהם בזמן שהחלים מברית המילה?
- ב. ביטוי בפרשה, שם נרדף לזקנים?
- ג. מה ה' הוריד בשלב השני של ההפיכה של סדום?*
- ד. כמה ערים הפך ה' בכל הככר?
- ה. מהפסוקים על המלאכים אנו לומדים, ש"כל _____ היא לרעה"*
- ו. שם הפרשה?
- ז. שרה דיברה רעה על אברהם, ומפני השלום ה' אמר שהיא אמרה זאת על עצמה. באיזו מילה השתמשה שרה לגנאי?*
- ח. איך אומרים בלשון הכתוב "חולין הוא לך"?*
- ט. בנו של פילגש של אחיו של אברהם?
- י. מה ראה אברהם שאין באנשי גרר?
- כ. למה המשיל מלאך ה' את צאצאיו של אברהם לעתיד לבוא?
- ל. מילה המעידה שלמלאכים אין יצר הרע?*
- מ. כינוי שנתן לוט לעם צוער על כך שעוונותיה מעטים?*
- נ. למה הפכה אשתו של לוט?
- ס. ממה הכינה שרה את העוגות לאורחים [חוץ מזה שלא הגישו להם אותם]?
- ע. שם נרדף ליופי [של הגוף]?*
- פ. באיזה חג הגיעו המלאכים אל לוט?*
- צ. מדברי ה' לאברהם, באיזה צורה ה' מקבל את החטאים של בני האדם? ק. מי היו הראשונים שצבאו אל פתח ביתו של לוט?
- ר. איך קראו למלאך שהלך להציל את לוט?*

ש. כמה בנים ילדה מלכה לנחור אחי אברהם?
 ת. היכן ישבו המלאכים לאכול?

תשובות לחידון א'ב' פרשת וירא

- . 1א אלוני ממרא
- . 2ב באים בימים
- . 3ג גפרית ואש
- ד. ד
- . 5ה השקפה
- . 6ו וירא
- . 7ז זקן
- . 8ח חלילה לך
- 1. ט טבח
- 10ויראת ה'
- . 11כ ככבי השמים
- . 12ל לבכם
- . 13מ מצער
- . 14נ נציב מלח
- . 15ס סלת
- . 16ע עדנה
- . 17פ פסח
- . 18צ צעקה
- . 19ק קטנים
- . 20ר רפאל
- . 21ש שמנה
- . 22ת תחת העץ

